

מכון אהרן
למדיניות כלכלית
ע"ש אהרן דוברת ז"ל

אוניברסיטת
רייכמן

מדיניות חינוך אוניברסלי

מתחת לגיל 3 –

מטרות והישגים

לינור קיקנדה*

נייר מדיניות לקראת הכנס השנתי של מכון אהרן - טיוטה להערות

* לינור קיקנדה היא חוקרת במכון אהרן למדיניות כלכלית.

מדיניות חינוך אוניברסלי מתחת לגיל 3 – מטרות והישגים

לינור קיקנדה
דצמבר 2022

המחקר של James Heckman:

- תומך בטענה שככל שההשקעה בחינוך מוקדמת יותר כך התשואה עליה גבוהה יותר. התשואה להשקעה מסוג זה מתחשבת בכל התועלות לאורך החיים של הילדים כתוצאה מחינוך בגיל הרך, כגון שיפור יכולות התעסוקה, בריאות, פשיעה, תשלומי רווחה וכדומה.
- קורא לקובעי המדיניות להשקיע משאבים ציבוריים **בילדים משכבות האוכלוסייה החלשות** כדי לתת להם סביבה חונכת דומה לזו של משפחות ממצב סוציו אקונומי גבוה. זה הכלי האפקטיבי ביותר לטענתו לצמצום האי שוויון בהתפתחות כישורי הילדים בטווח קצר ובאי שוויון בהכנסות בטווח ארוך.
- מתבסס על המחקרים שנעשו על **ילדים בסיכון** אשר היו **במסגרות איכותיות** בארה"ב כגון Abecedarian, Perry ואחרים. תוכניות אלו הניבו תשואה שנתית של 7-14% והראו שיפור משמעותי במדדי בריאות, תעסוקה, פשיעה ואחרים. המנגנון שדרכו פעלו היה בעיקר שיפור במיומנויות הרכות של הילדים.

מה המצב של החינוך מתחת לגיל שלוש לילדים מהשכבות החלשות בישראל?

חינוך לילדים מתחת לגיל 3 – ישראל – סיכום

❖ כ-27% מסך הפעוטות בישראל נמצאים במסגרות סמל עם מחיר מפוקח ומסובסד לעומת 35% מהילדים שנמצאים במסגרות הפרטיות.

- ❖ **מגבלות ההיצע** ומנגנון הסבסוד משאירים פעוטות רבים במצב כלכלי נמוך ללא מענה!
- פחות משליש מהפעוטות באשכולות 1-3 נמצאים בתוך המסגרות גיל הרך מסובסדות.
 - קיים תת ייצוג בקרב הפעוטות במגזר הערבי.

- ❖ **איכות המסגרות** בישראל היא ירודה יחסית למצב הרצוי:
- האיכות נמוכה מהסטנדרד הבינלאומי: ילדים\מטפלת, הכשרה ותחלופת המטפלות.
 - חוק הפיקוח החדש נועד לשפר את האיכות בשנים הקרובות לכל המסגרות 0-3.
 - אך לפי דו"ח של מבקר המדינה איכות המסגרות הסמל והפרטיות רחוקה מהדרישות בחוק וגם כאשר היעדים יושגו האיכות תשאר נמוכה מהמקבול במדינות ה-EU.

ההמלצה:

❖ להשקיע בשיפור האיכות של המסגרות הקיימות.

❖ למקד את הטיפול והשקעה בפעוטות ממצב חברתי כלכלי נמוך.

**האם יש להרחיב את התמיכה הממשלתית עד כדי
מתן חינוך אוניברסלי חינם לכל הפעוטות בין 0-3?**

חינוך אוניברסלי לילדים מתחת לגיל שלוש – נסיון בינלאומי

❖ מהי מדיניות של חינוך אוניברסלי?

- חינוך אוניברסלי הוא מתן שירותי חינוך לכל הילדים ללא מבחני זכאות.

❖ מה הן הסיבות העיקריות לנקוט במדיניות החינוך האוניברסלי?

- הגדלת התעסוקה, פיתוח כישורים של ילדים עם דגש על שכבות חלשות של אוכלוסיה החלשות ועידוד ילודה.

❖ אילו מדינות מספקות שירותי חינוך אוניברסלי היום?

- חינוך ציבורי אוניברסלי מתחת לגיל 3 אינו נפוץ:

- רק 7 מתוך 27 מדינות ב-EU אימצו מדיניות זו, ביניהן: דנמרק, גרמניה, פינלנד, לטביה, אסטוניה, סלובניה ושוודיה.

- גם קנדה נורבגיה מ-OECD.

חינוך אוניברסלי לילדים מתחת לגיל שלוש – נסיון בינלאומי

❖ מה רוצים לעשות בישראל?

- הממשלה שוקלת לספק חינוך אוניברסלי חנם לכל הפעוטות מתחת לגיל 3.

❖ מה הוא הנסיון הבנלאומי?

- לא חינם! המחיר נע בין 150€ ל-450€ לחודש.
- מתחיל לרוב מגיל שנה בשל חופשות לידה ארוכות והעדות שלתעסוקתן של אימהות בשנה הראשונה משפיעה באופן שלילי על התפתחות הילד.
- שם דגש משמעותי על איכות המסגרות: יחס נמוך של ילדים למטפלת, דרישות הכשרה, תוכניות חינוכיות מפתחות ומגנוני בקרה.

➤ תעסוקה: כלי לעידוד תעסוקה בקרב אימהות

➤ דמוגרפיה: כלי לעידוד ילודה

➤ אי שיוויון: תרומה להתפתחות הילד

חינוך אוניברסלי מתחת לגיל 3 – תעסוקה – סיכום לישראל

- ❖ המדיניות האפקטיבית ביותר (מבחינת עלות תועלת) לקידום תעסוקת אימהות צריכה להתרכז באימהות שעבורן עלות המסגרת היא החסם העיקרי ליציאה לעבודה.
- ❖ בישראל אחוז מאוד גבוה של אימהות עם ילדים מתחת לגיל שלוש מועסקות כבר היום לכן הפוטנציאל לגידול בתעסוקה בעקבות המדיניות יחסית מוגבל.
- ❖ מרבית הילדים בגיל הרך רשומים לגנים כבר היום לכן חינוך אוניברסלי יעביר אותם מפרטי לציבור כך שמעט ילדים יצטרפו למערכת ומעט אימהות למעגל העבודה.
- ❖ החינוך האוניברסלי לגיל הרך עשוי להגדיל את התעסוקה **רק בקרב:**
 - נשים ערביות
 - נשים יהודיות עם השכלה נמוכה

➤ תעסוקה: כלי לעידוד תעסוקה בקרב אימהות

➤ **דמוגרפיה: כלי לעידוד ילודה**

➤ אי שיוויון: תרומה להתפתחות הילד

דמוגרפיה: כלי לעידוד ילודה – סיכום לישראל

❖ הרבה ממשלות בעולם מודאגות מילודה נמוכה שתפגע בכוח העבודה ורווחת המדינה בעתיד. לכן ישנן הרבה תוכניות שמעודדות משפחות להביא יותר ילדים: ביניהם הטבות בחינוך לילדים מתחת לגיל חינוך חובה, הגדלת חופשת לידה, תשלומי העברה וכדומה.

❖ מדיניות לעידוד ילודה אינה נדרשת בישראל בה הילודה מהגבוהות בעולם

➤ תעסוקה: כלי לעידוד תעסוקה בקרב אימהות

➤ דמוגרפיה: כלי לעידוד ילודה

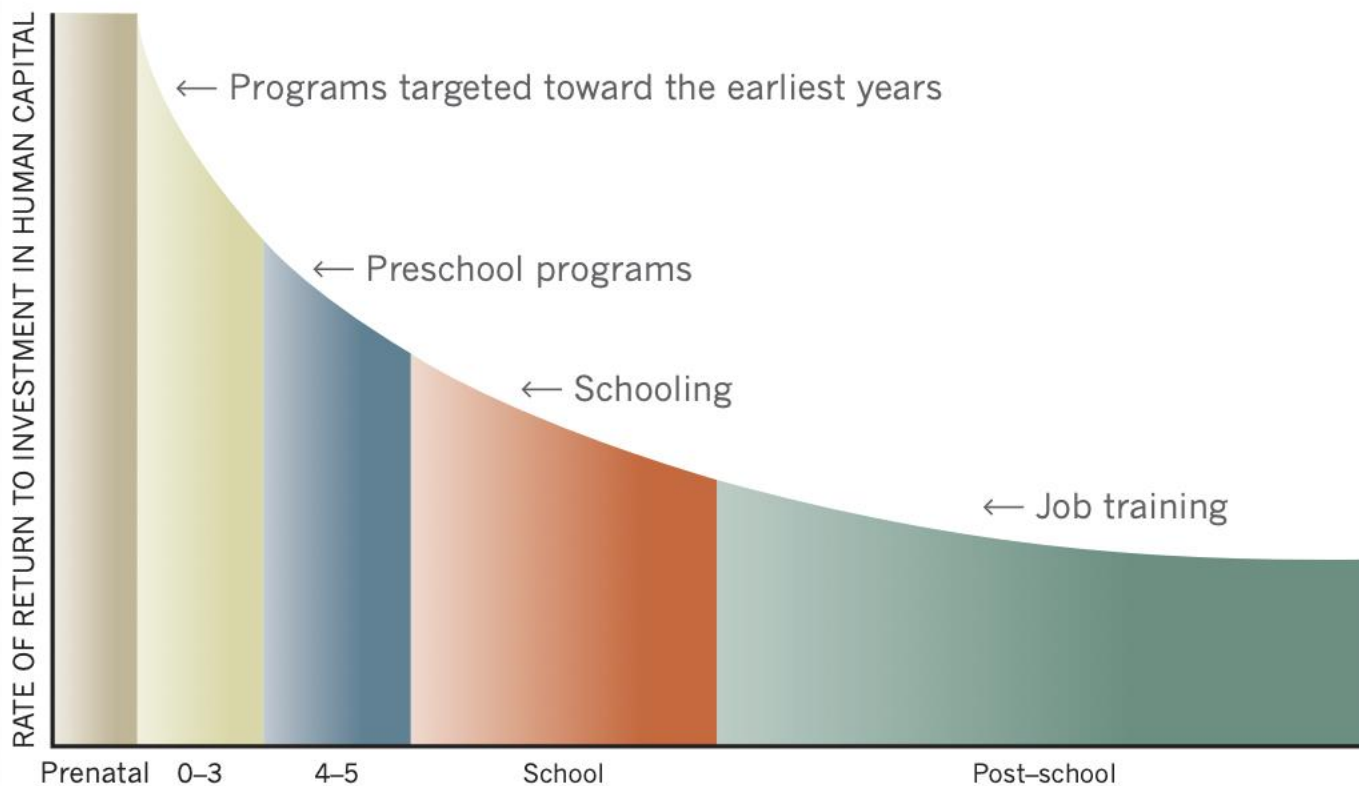
➤ **אי שיויון: תרומה להתפתחות הילד**

חינוך אוניברסלי מתחת לגיל 3 – התפתחות ילדים – סיכום ישראל

- ❖ המדיניות האפקטיבית ביותר (מבחינת עלות תועלת) לקידום התפתחות הילדים תתרכז במתן מסגרות איכותיות לילדים ממועמד סוציו אקונומי נמוך.
 - המסגרות האוניברסליות **באיכות גבוהה** משפרות בעיקר את הכישרים של הילדים ממעמד הסוציו אקונומי הנמוך.
 - המסגרות האוניברסליות **באיכות נמוכה** פוגעות בעיקר בכישרים של הילדים ממעמד הסוציו אקונומי הגבוה.
 - חינוך אוניברסלי איכותי אינו טרוויאלי. איכות החינוך לגיל הרך בישראל נמוכה יחסית למדינות ה-EU.
- ❖ **ההמלצה: לפני ששוקלים הרחבה לחינוך אוניברסלי - יש לרכז מאמצים בשיפור האיכות של מסגרות הקיימות ולוודא שהחינוך הציבורי האיכותי מגיע לכמה שיותר ילדים מהשכבות החלשות.**

תודה!

ככל שההשקעה בחינוך מוקדמת יותר, כך התשואה עליה גבוהה יותר.
חינוך לגיל הרך הוא ההשקעה היעילה והאפקטיבית לצמצום האי שוויון –
.James Heckman

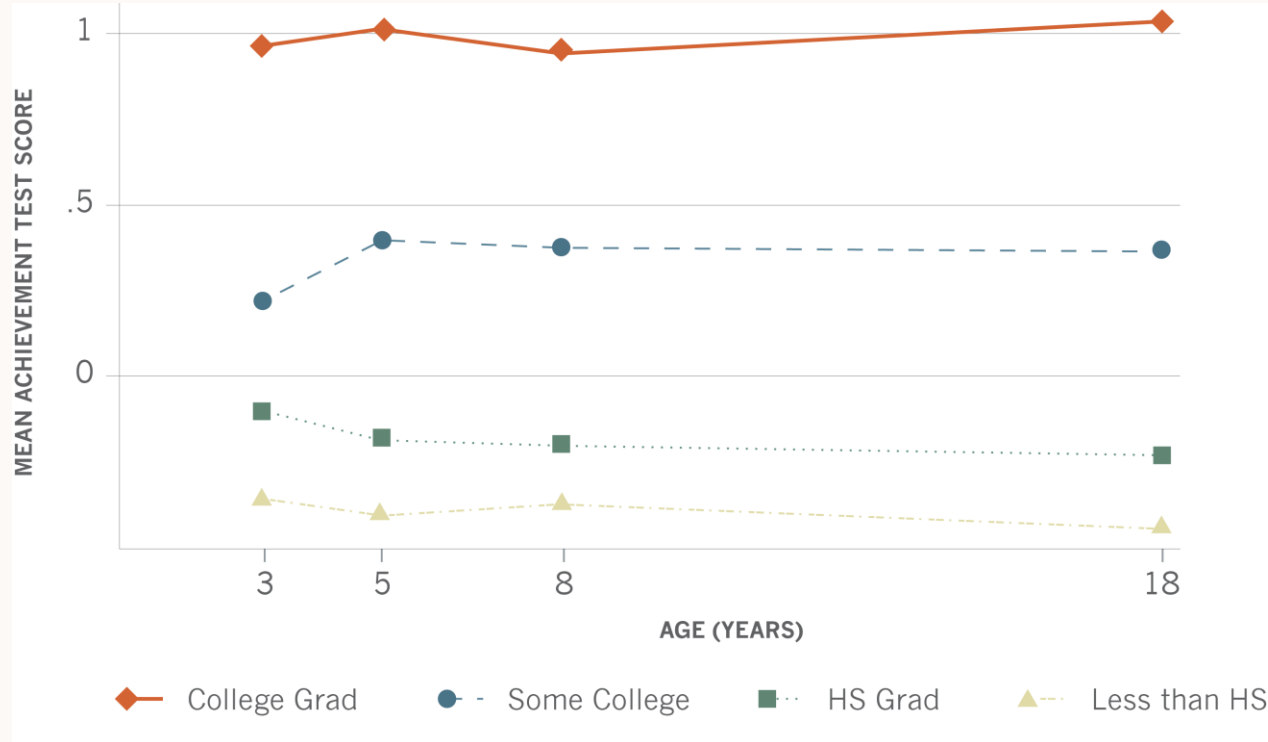

Heckman, James J. (2008). "Schools, Skills and Synapses," *Economic Inquiry*, 46(3): 289-324

הפערים בכישורים הקוגניטיבים לפי השכלת האם נפתחים עוד בגיל הרך ונשמרים עד גיל הבגרות.

ממוצע ציונים לפי גיל הילד והשכלת האם

מקור: Brook-Gunn 2006

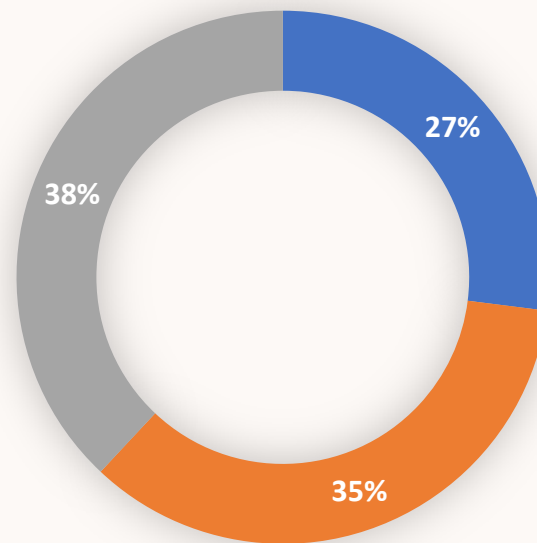
מרבית תכניות לגיל הרך כוונו למשפחות ממעמד סוציו אקונומי נמוך שיפרו מיומנויות (בעיקר רכות) של הילדים בטווח קצר ובכך מדדי השכלה, בריאות, שכר, תעסוקה ופשיעה בטווח ארוך. כך שהתועלת גבוהה מהעלות פי 12-3.

Program	Participant/Evaluation Characteristics						Components					Effects on Outcomes						Return/Benefits	
	Age	Duration	Target	Selection	Follow-Up	Sample	Home Health	Parental	On Site	Group	IQ	School	Character	Education	Health	Crime	Earnings	Return	Benefit/Cost
<i>Early</i>																			
NFP	< 0	2Y	SES	Prgm	19Y	640	☒	☒	☒	☐	☐	●	●	●	○	●	●	.	2.9
ABC	0	5Y	SES	Refer	30Y	90	☐	☒	☒	☒	☒	●	●	●	●	●	●	●	3.8
IHDP	0	3Y	Health	Prgm	18Y	640	☒	☐	☒	☒	☒	●	●	●	○	○	○	.	
FDRP	0	5Y	SES	Prgm	15Y	110	☒	☒	☒	☒	☒	○	●	●	.	.	●	.	
PCDC	1	2Y	SES	Prgm	15Y	170	☒	☐	☒	☒	☒	○	○	●	
JSS	1-2	2Y	Health	Prgm	22Y	160	☒	☒	☒	☐	☐	●	●	●	●	●	●	●	
Perry	3	2Y	SES, IQ	Prgm	37Y	120	☒	☐	☒	☒	☒	○	●	●	○	●	●	7-10	7.1-12.2
Head Start	3	2Y	SES	Prnt	23Y	4,170	☒	☒	☒	☒	☒	○	○	●	●	●	●		
CPC	3-4	2Y	SES	Prnt	25Y	1,290	☐	☒	☒	☒	☒	.	●	●	●	●	●	18	10.8
TEEP	3,5	2Y	SES	Prgm	22Y	260	☒	☒	☒	☒	☐	○	●	●	.	.	.		
STAR	5-6	4Y	SES	Prgm	22Y	11,000	☐	☐	☐	☒	☒	.	○	●	●	.	●	6.2	

63% מכל הפעוטות בישראל נמצאים במסגרות הפורמליות: 27% במסגרות הסמל ו-35% במסגרות הפרטיות

התפלגות כלל הפעוטות בגילי אפס עד שלוש, לפי מסגרת הטיפול שבה הם שוהים, 2020-21

■ מסגרות סמל ■ מסגרות פרטיות ■ בבית

גובה הסבסוד תלוי בהכנסה לנפש. כך שהתשלום החודשי נע בין כ-900 ש"ח ל-2070 בשנה 2021

טבלת דרגות התמיכה של משרד העבודה, נכון לשנה"ל 2020-2021

הכנסה לנפש	השתתפות ההורים (שקלים)	השתתפות ממשלה (שקלים)
0-2,100	866	1294
2,101-2,600	1,036	1,034
2,601-3,000	1,243	827
3,001-3,500	1,301	769
3,501-4,000	1,472	598
4,001-4,400	1,625	445
4,401-4,900	1,732	338
4,901-5,300	1,827	243
5,301-6,000	2,070	-
מעל 6,000	2,070	-
2 פעוטות בגילי מעון	766	1,304
3 פעוטות בגילי מעון	666	1,404
מופנים על ידי המחלקה לשירותים חברתיים	464	1,606
מופנים על ידי המחלקה לשירותים חברתיים	545	1,525

מסגרות סמל:

- ❖ הן מסגרות עם מחיר מפוקח ומסובסד בהתאם לתנאי הזכאות. הארגונים המפעילים את המסגרות מתחייבים לתנאי הפעלה ופיקוח בפני משרד החינוך. המדינה מסייעת למפעילים המעוניינים לבנות מעונות חדשים וגם בונה מסגרות בעצמה.
- ❖ בשנת 2021 כ-27% מהפעוטות בישראל היו במסגרות סמל בכ-2100 מעונות יום וכ-3600 משפחתונים.
- ❖ הזכאות לסבסוד נקבעת על פי מבחני עבודה והכנסה של שני ההורים. כ-78% מהם זכו לסבסוד כלשהו. עלות סבסוד ממוצעת היא כ-1,000 ₪. 50% מהפעוטות שמקבלות סבסוד שייכות למגזר החרדי.

מסגרות פרטיות:

- ❖ הן מסגרות הנמצאות בידיים פרטיות, גובות מחיר שלרוב גבוה יותר מהמסגרות סמל.
- ❖ ב-2021 כ-35% מהפעוטות בישראל היו במסגרות פרטיות.
- ❖ עד לכניסה של חוק הפיקוח החדש משנת תשע"ט–2018 לא היה פיקוח על המסגרות הפרטיות. היום החוק מחייב מסגרות פרטיות לעמוד בתנאי איכות בסיסיים על מנת לקבל רשיון הפעלה.

מסגרות סמל – פעוטות ערביות:

❖ לפעוטות מהמגזר הערבי יש תת ייצוג במעונות סמל, אחוזם עומד על כ-8%. שיעור הפעוטות במגזר הערבי (0-3) בכלל האוכלוסייה הוא כ- 24% .

❖ מדוע קיים תת ייצוג זה?

- שיעורי התעסוקה הנמוכים בקרב נשים ערביות משאירים אותן ללא זכאות לסבסוד.
- אתגרים של בניית המסגרות וקבלת אישורים הנדרשים להפעלתן בחברה הערבית
- קשיי נגישות: היעדר מסגרת קרובה למקום מגורים והיעדר תחבורה ציבורית.
- הנטל הכלכלי - לעיתים התשלום למסגרות פרטיות בחברה הערבית נמוך מהתשלום למסגרות סמל, אפילו כאשר מקבלים סבסוד.
- אי-אמון במערכת ממוסדת והעדפה לשלוח ילד למסגרת פרטית בקהילה.

המחקרים מראים כי המאפיינים האיכותיים הבאים של טיפול בגיל הרך חשובים לשיפור התפתחותם של ילדים:

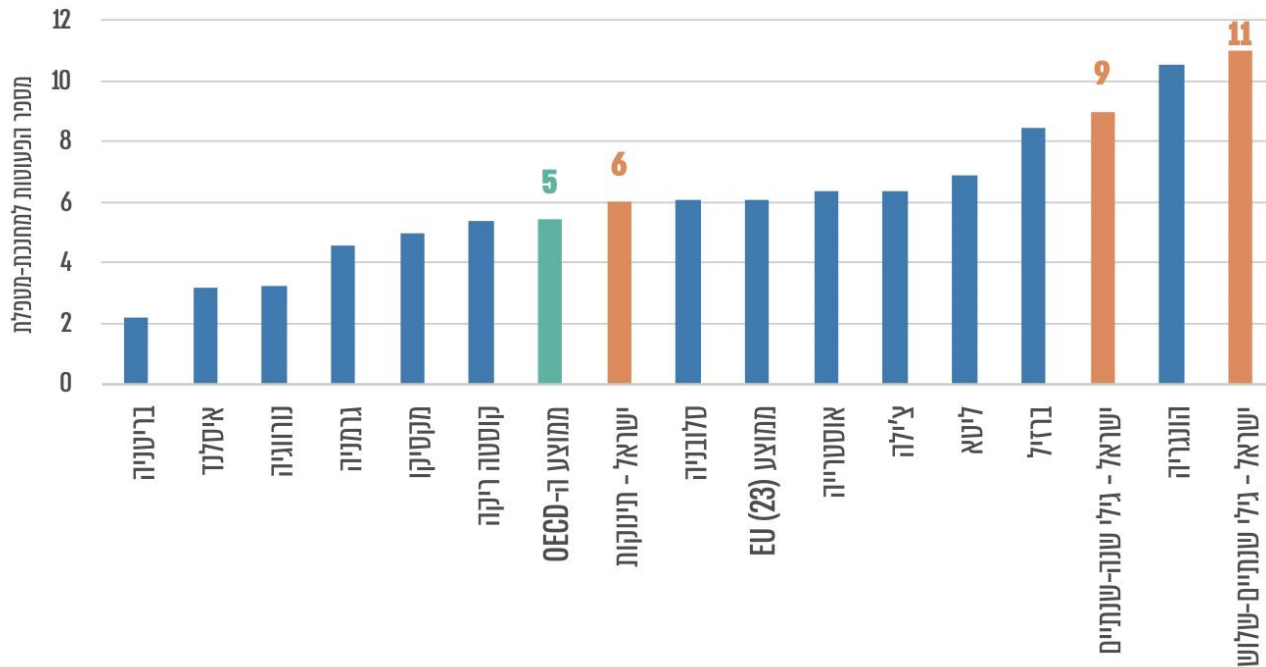
- מתקנים בטוחים, תברואתיים ונגישים להורים
- צוות מיומן היטב שמבטיח המשכיות ויציבות
- יחס הילדים למטפלות נמוך וגודלן של הקבוצות קטן
- אינטראקציה קשובה, מלאת חיבה וזמינה בין המבוגר לילד
- תכנית לימודים מתאימה מבחינה התפתחותית עם תכנים חינוכיים
- פיקוח ששומר על עקביות

Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., Tawell, A., Slot, P.L., Broekhuizen, M. and Leseman, P., 2015. A review of research on the effects of Early Childhood Education and Care (ECEC) upon child development.

יחס פעוטות לכל מטפלת יחסית גבוה בישראל למוצע OECD

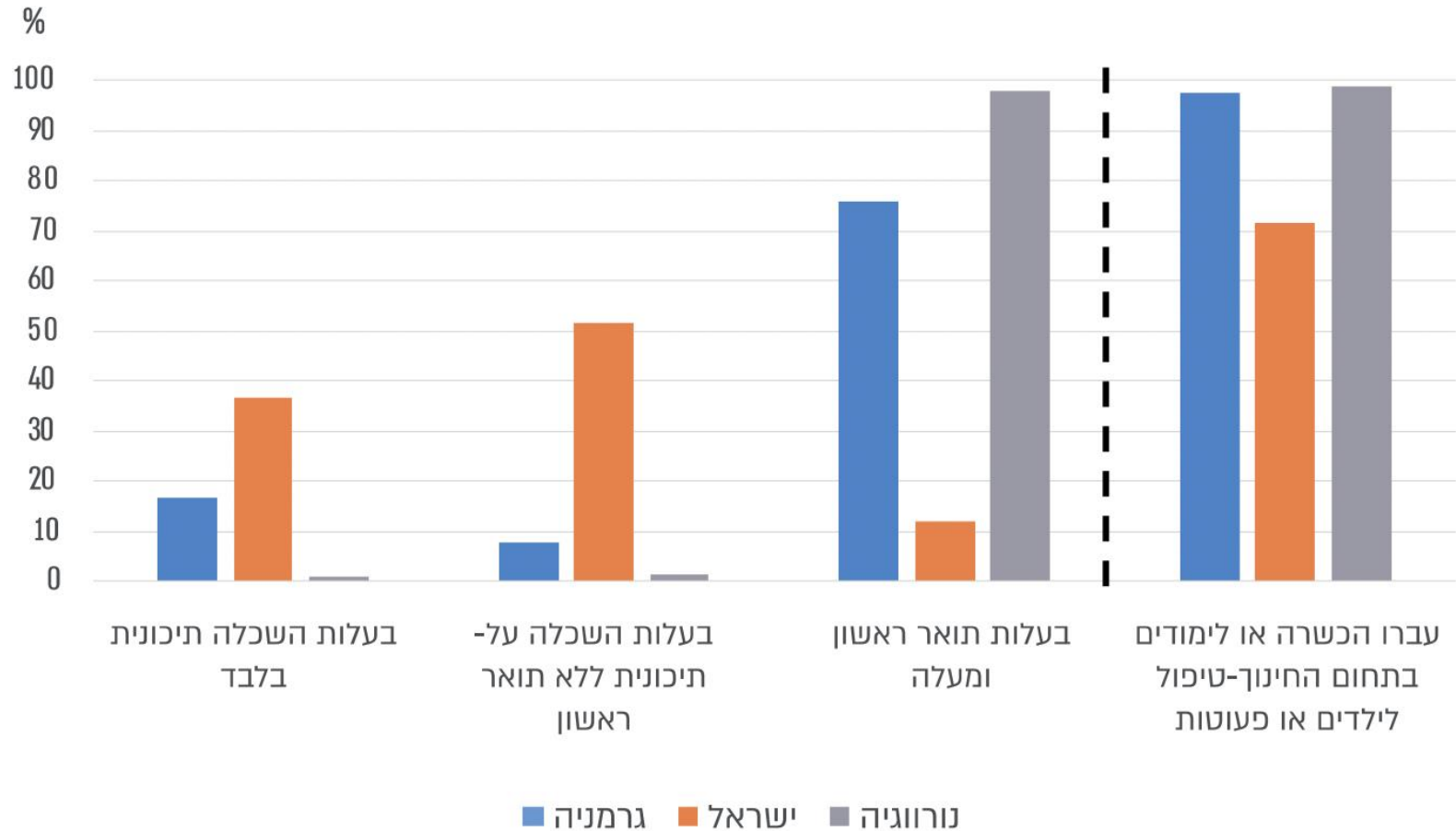
מספר הפעוטות לכל מחנכת-מטפלת במסגרות לפעוטות, ישראל (על פי תקנות הפיקוח החדשות ולפי קבוצות גיל) ומדינות נבחרות (במוצע לכלל המסגרות לגילי אפס עד שלוש), 2017

מקור: על פי נתוני ה-OECD, בעיבוד משרד מבקר המדינה: הטיפול בפעוטות וחינוכם במעונות יום ובמשפחתונים, מאי 2022

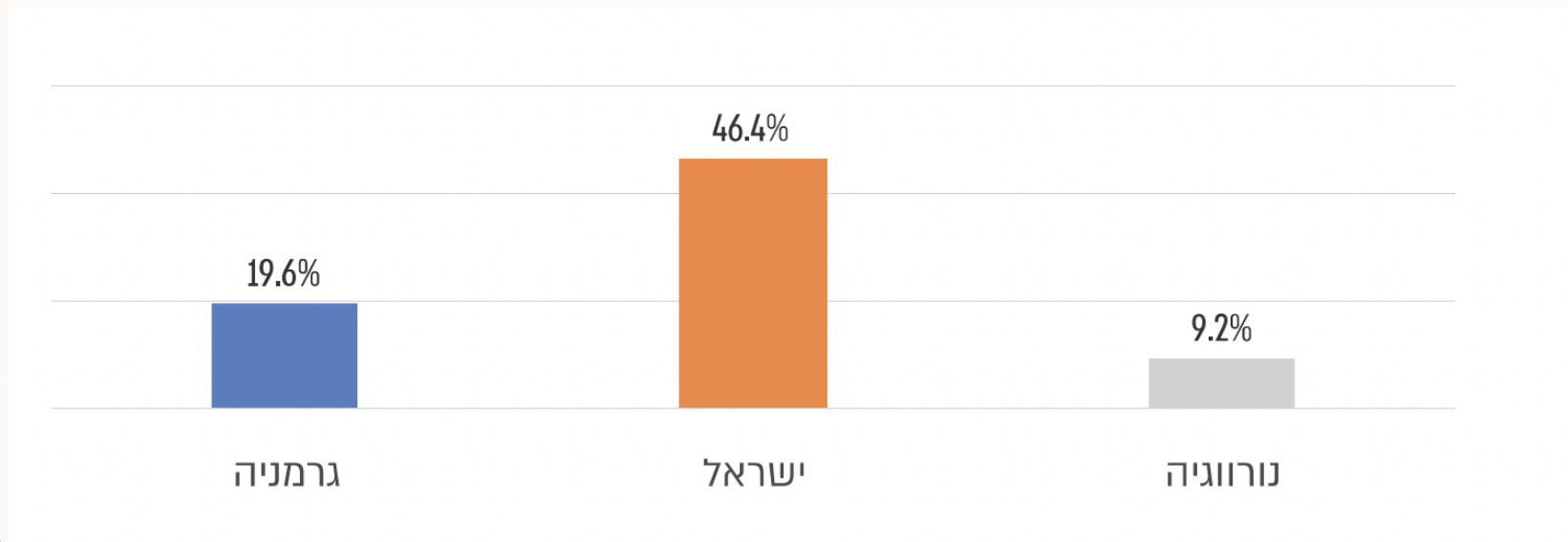
בהשוואה בין-לאומית הכשרת הצוות בישראל הינה נמוכה מאוד

מחנכות-מטפלות במעונות יום, לפי רמת השכלתן, והשיעור שהשתתפו בהכשרה או לימודים הממוקדים בחינוך-טיפול בילדים או פעוטות, נורווגיה, ישראל וגרמניה, 2018 (באחוזים)

שיעור המחנכות שהוותק שלהם נמוך משנה עומד על 46% בישראל לעומת 9.2% בנורווגיה ו-19.6% בגרמניה

שיעור המחנכות-מטפלות שלהן ותק הנמוך משנה, נורווגיה, ישראל וגרמניה, 2018

חוק הפיקוח החדש על מעונות יום: מועדי הכניסה לתוקף של תקנות הפיקוח:

לוח 3 : מועדי הכניסה לתוקף של תקנות הפיקוח על מעונות יום לפעוטות (תנאים לפעילות של מעון יום לפעוטות), תשפ"א-2021⁴⁸

2025	2023	2022	2021
<p>הכשרה פדגוגית למחנך- מטפל (חמש שנות ותק); הכשרה פדגוגית למנהל מעון (חמש שנות ותק).</p>	<p>הכשרה פדגוגית למחנך- מטפל חדש; הכשרה פדגוגית למנהל חדש; בחינת שיפור תקינה; תפוסה ושטח מזערי לילד.</p>	<p>הדרכה חינוכית; תפוסה מרבית – מספר הפעוטות המרבי שיכולים לשהות בכיתה.</p>	<p>רישיון/רישיון זמני; תקינה (היחס בין מטפל לפעוט); שטח פעילות מזערי; סדר יום ותוכנית התפתחותית; ביטוח ובטיחות; תזונה והבראה; ניהול תיק מעון.</p>

גיל הרך מתחת לגיל 3 – ישראל – בעיות איכות

- ❖ **הכשרה** ליותר ממחצית הצוות החונך אין הכשרה רשמית. יידרשו 20 שנים בקצב ההכשרה הנוכחי כדי להדביק את הפער בין ההכשרה המקצועית הנדרשת על פי חוק הפיקוח החדש לבין המצב הנתון.
- ❖ **תחלופת הצוות:** בתקופה שבין 2018-2021 יותר מ-50% מהעובדות עזבו במהלך שנת עבודתן הראשונה. הסיבה העיקרית לעזיבה היא התשלום של שכר מינימום בתוספת של 400 ש"ח להכשרה.
- ❖ **פיקוח אפקטיבי:** אין מספיק מפקחים שיכולים לבקר את כל מסגרות הסמל לפחות פעם בשנה (זה הזמן המינמלי על פי החוק).
- ❖ **תנאי בטיחות במסגרות פרטיות:** כל המסגרות שבהן שוהים שבעה פעוטות ומעלה מחוייבים לעמוד בתנאי סף מינימליים על מנת לקבל רשיון העסק.
 - רק 6% ו-1% מבקשות המעונות הפרטיים הוגשו על ידי מעונות ביישובים ערביים וחרדיים.
 - בשנת 2021 – 23% מהמסגרות שהגישו לא עמדו בדרישות סף מינימליות.
 - במשפחתונים הפרטיים שכוללים פחות משישה ילדים אין תנאים מינימליים כלל אפילו לגבי עבר פלילי של הצוות המטפל או בטיחות המקום.

לפי חוק הפיקוח בישראל תקן צוות לפעוטות גבוה ממדינות האיחוד האירופי

התקנים על פי חוק הפיקוח החדש בהשוואה בין-לאומית

Israel	Sweden	Finland	Denmark	Norway	EU	
1:6						0 עד 15 (חודשים)
1:9	1:5	1:4	1:3-1:4	1:3	1:7	15 עד 24 (חודשים)
1:11	1:5	1:4	1:3-1:4	1:3	1:7	(שנתיים עד שלוש)

לפי חוק הפיקוח בישראל גודל הקבוצה המרבי בישראל גבוה בהרבה ממדינות האיחוד האירופי

התקנים על פי חוק הפיקוח החדש בהשוואה בין-לאומית

Israel	Sweden	EU	
20			(0 עד 15 חודשים)
24	6-12	12-16	(15 עד 24 חודשים)
30	6-12	12-16	(שנתיים עד שלוש)

מקור: על פי נתוני ה-OECD, בעיבוד משרד מבקר המדינה: הטיפול בפעוטות וחינוכם במעונות יום ובמשפחותונים, מאי 2022

חינוך אוניברסלי לילידים מתחת לגיל שלוש – רקע בינלאומי

❖ ההשקעה הציברית בחינוך בגיל הרך הוא הנושא שמקבל תשומת לב רבה בשני עשורים אחרונים

• "בשנת 2002, **האיחוד האירופי** קבעה את היעד לממשלות באיחוד לספק מסגרות טיפול ציבוריות לפחות ל-90% מהילדים בין גיל 3+ ולפחות לשליש מהילדים מתחת לגיל 3 עד שנת 2010"

❖ המדינות האירופאיות בחרו בהתערבויות שונות כדי לעמוד ביעד: ביניהם חינוך אוניברסלי לכולם או סובסידיות לפני מבחן הכנסה.

❖ היעד של איחוד הארופי הושג, בשנת 2020 יותר מ-40% מהילדים בני פחות משלוש היו במסגרות גיל הרך פורמליות. עם זאת לא כל המדינות השיגו את היעד של 30%.

רק **שבע** מדינות האיחוד מספקות חינוך אוניברסלי איכותי לכל הילדים מתחת לגיל 3. ההורים משלמים תשלום התלוי במבחן ההכנסות, מרבית הילדים נכנסים למסגרות מגיל שנה

מדינה	שנת הרחבה	מסגרת/גילאים	עלות להורים	איכות
	סוף שנות ה-70	גני ילדים כולם בגילאים 0.6-2	עד 0.25 מהעלות לממשלה	יחס מבוגר לילד מ-2.4 ל-3.7, 45% עם תואר ראשון בחינוך, תוכן פדגוגי ברמה גבוהה
	2013	בעיקר משפחתונים כולם בגילאים 1-2	0 עד €200 יש מבחן הכנסות	הכשרה פדגוגית 1:3 to 1:6.5, אם לפחות 5 רשומים, תוכן חינוכי.
	1996	10 חודשים עד 2, חצי יום – כולם יום שלם- רק אימהות עובדות	עד €283 לחודש. יש מבחן הכנסות	1:4, הכשרה פדגוגית, 40% עם הכשרה פדגוגית, תוכן חינוכי ממשרד החינוך
	2010	חצי יום – כולם יום שלם- רק אימהות עובדות או לומדות	0 עד €140 יש מבחן הכנסות	1:5, 6-12 ילדים בקבוצה

רק **שבע** מדינות האיחוד מספקות חינוך אוניברסלי איכותי לכל הילדים מתחת לגיל 3. ההורים משלמים תשלום התלוי במבחן ההכנסות, מרבית הילדים נכנסים למסגרות מגיל שנה

מדינה	שנת הרחבה	מסגרת/גילאים	עלות להורים	איכות
	2011	גני ילדים כולם בגילאים 1.5-2	ההורים משלמים על האוכל וחוגים	אין רגולציה לגבי יחס מבוגר לילד, 45% עם תואר ראשון בחינוך, תוכנן פדגוגי ברמה גבוהה
	2006	גנים ומשפחתונים כולם 1.5-2	עד 20% שכר מינימום.	1:7, תואר בחינוך למורה מ-2013,
	1987	גנים ומשפחתונים כולם 11 חודשים עד 2	עד €450, מבחן הנסות	1:6, מורה אחת עם הכשרה פדגוגית, תוכן איכותי, בדיקות ודווחים

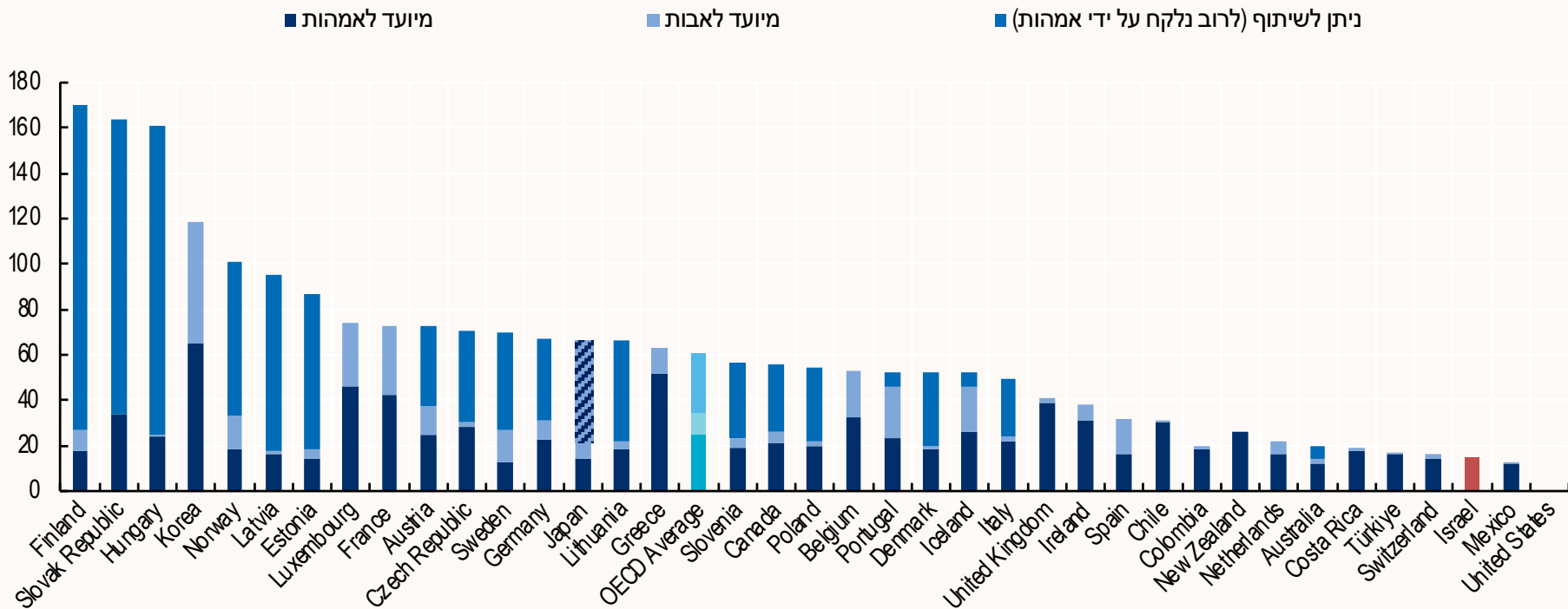
**גם בקנדה ונורבגיה החינוך האוניברסלי מתחת לגיל 3 הוא לא חינם.
 בקנדה גיל כניסה הוא 0 ובנורבגיה שנה. בקנדה המסגרות היו בעיקר
 משפחתונים ובאיכות לא גבוה. בנורבגיה גני ילדים באיכות גבוהה**

מדינה	שנת הרחבה	מסגרת/גילאים	עלות להורים	איכות
	1999	בעיקר משפחתונים כולם בגילאים 0-2	\$5 ליום בשנת 1999	מהבדיקות שנעשו בשנת 2005 רק 25% מהמסגרות קיבלו ציון טוב פלוס
	2002	גני ילדים כולם בגילאים 1-2	€149 לחודש בשנת 2021. ישנן הקלות למשפחות חלשות	יחס מבוגר לילד 1:3, 30% עם תואר ראשון בחינוך, תוכנן פדגוגי מונחה על ידי משרד החינוך, בדיקות איכות.

החופשת הלידה הממוצאת במדינות ה-OECD היא 60 שבועות. הרבה מדינות ב-OECD מכירות בחשיבות הקשר בין האם לילד בשנה ראשונה לחייו.

חופשת לידה לאם ולאב, 2021

המידע מתייחס לזכאות לחופשה הקשורה ללידה בתשלום לטיפול בילדים קטנים החל מאפריל 2022, כגון לידה, אבהות, טיפול ביתי וחופשת הורות. תקופות המסומנות "אם בלבד" ו"אב בלבד" מתייחסות לזכאויות אינדיבידואליות שאינן ניתנות להעברה לחופשת היעדרות מוגנת בעבודה בתשלום להורים מועסקים, "מכסות אמא ואבא" או תקופות של זכאות חופשה כוללת שיכולה לנצל רק אחד הורה ולא ניתן להעבירו לאחר, וכן כל שבועות של חופשה ניתנת לשיתוף שחייבים לקחת אחד ההורים או שניהם כדי שהמשפחה תזכה לשבועות "בונוס" של חופשת הורות. שבועות של חופשה ניתנת לשיתוף מתייחסים לזכאות לחופשת הורים וטיפול ביתי שניתן לחלוק באופן חופשי בין אמהות ואבות. עבור יפן, יש לנצל את הזכאות האישית לחופשת הלידה עבור האם בו זמנית עם האב אם שני ההורים ינצלו את מלוא הזכאות שלהם.

המחקרים מראים כי לתעסוקת האם בשנה הראשונה לחיי הילד עלולה להיות השפעה שלילית על התפתחותו

Friedman and Boyle, 2008 ➤

- סיכמו מחקרים רבים בארה"ב והגיעו למסקנה כי טיפול לא אימהי בשנה הראשונה לחיי הילד עלול להגביר את הסבירות להתקשרות לא בטוחה עם האם וכתוצאה מכך להשפיע בצורה שלילית על את התפתחות הילד בטווח ארוך.

Brooks-Gunn, 2010 ➤

- ניתחו תוצאות המחקר שנערך בקרב 1300 ילדים בארה"ב (NICHD Study of Early Child Care ומצאו כי:

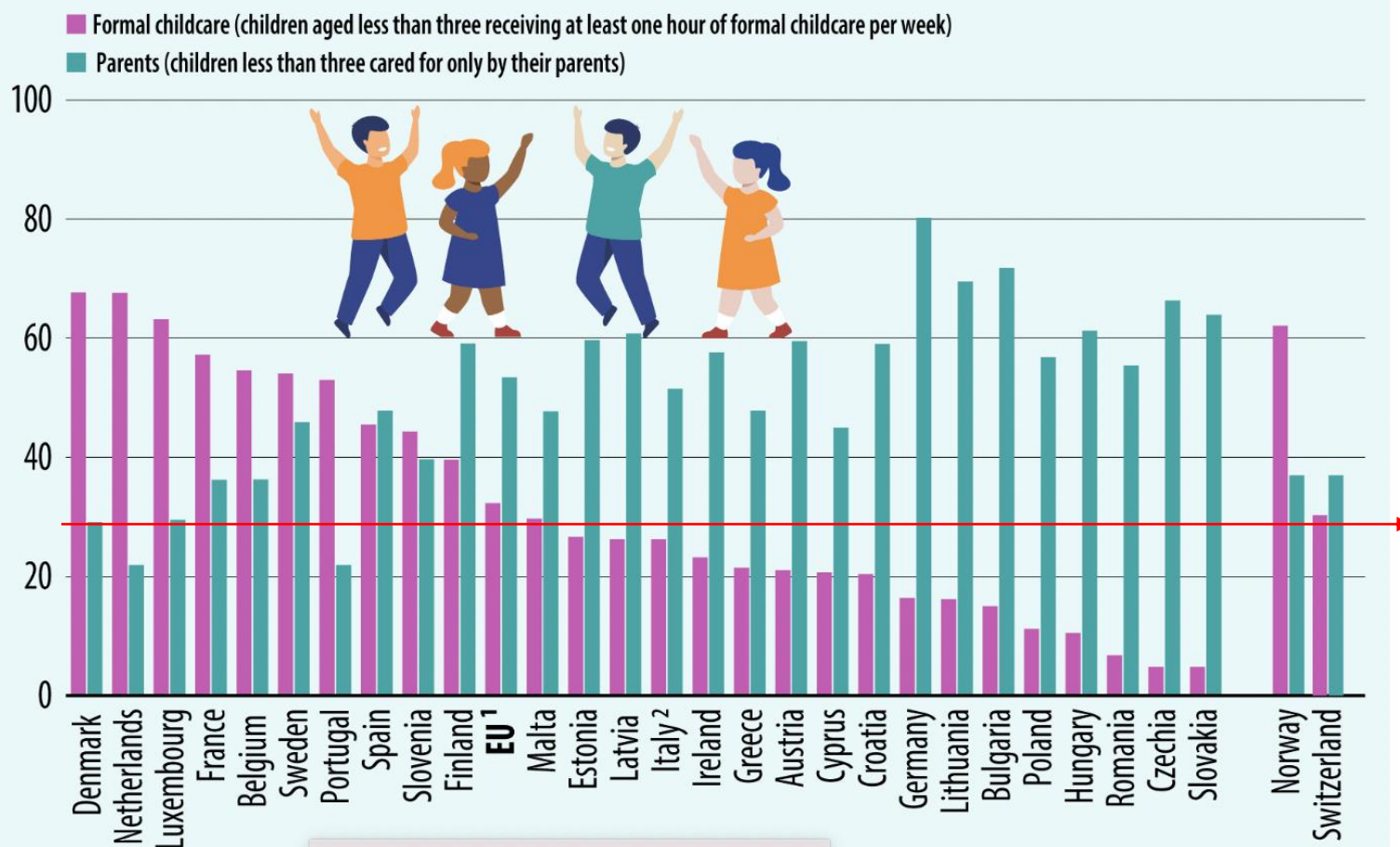
- **תעסוקת האם בשנה הראשונה לחיי הילד מתואמת שלילית עם ההתפתחות הקוגניטיבית בגילאים מאוחרים יותר בקרב ילדים ממצב סוציו אקונומי גבוה ואינה מובהקת בקרב ילדים ממוצא סוציו אקונומי נמוך.**
- לא נמצא קשר מובהק בין תעסוקת האם להתפתחות ילדיה בגילאים שנה ושנתיים

Friedman, S.L. and Boyle, D.E., 2008. Attachment in US children experiencing nonmaternal care in the early 1990s. *Attachment & Human Development*, 10(3), pp.225-261.

Brooks-Gunn, J., Han, W.J. and Waldfogel, J., 2010. First-year maternal employment and child development in the first 7 years. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, pp.i-148.

בשנת 2020, יותר מ- 40% הילדים בני פחות משלוש המתגוררים באיחוד האירופי טופלו במסגרות גיל הרך פורמליות. אך לא כל המדינות השיגו את היעד של 30% בגיל הרך

Childcare arrangements in the EU (% of children aged less than 3 years, 2020)

חינוך אוניברסלי לילדים מתחת לגיל שלוש – תעסוקה

❖ האם מהנסיון הבנלאומי ההכנסות ממסים ותשלומי הורים מכסים את ההוצאה הציבורית על החינוך האוניברסלי לגיל הרך (0-3)?

- לא, במדינות שהשאלה נבדקה רק כ-40% מסך ההוצאה על החינוך האוניברסלי מכוסה על ידי הכנסות ממסים ותשלומי הורים.

מחקרים מראים השפעה חיובית של חינוך אוניברסלי לגיל הרך על שיעור התעסוקה של אמהות. באילו מקרים ההשפעה היא חזקה יותר?

➤ בקרב אמהות עם ילדים קטנים מ-3

➤ **במדינות עם רמות תעסוקה נמוכות של נשים [ישראל]**

➤ במדינות עם השתתפות נמוכה של ילדים במסגרות גיל הרך הפרטיות [ישראל]

➤ בקרב אמהות במצב סוציו אקונומי נמוך [ישראל]

➤ במדינות בהן השקפות בעניין טיפול בילדים פחות מסורתיות [ישראל]

➤ במסגרות פתוחות יום שלם

➤ במדינות בהן סיוע של הרווחה מועט יותר

➤ במדינות עם ביקוש גבוה יותר לנשים עובדות

.Cattan, S., 2016. Can universal preschool increase the labor supply of mothers?. *IZA World of Labor*

[מקורות:](#)

Morrissey, T.W., 2017. Child care and parent labor force participation: a review of the research literature. *Review of Economics of the Household*, 15(1), pp.1-24..

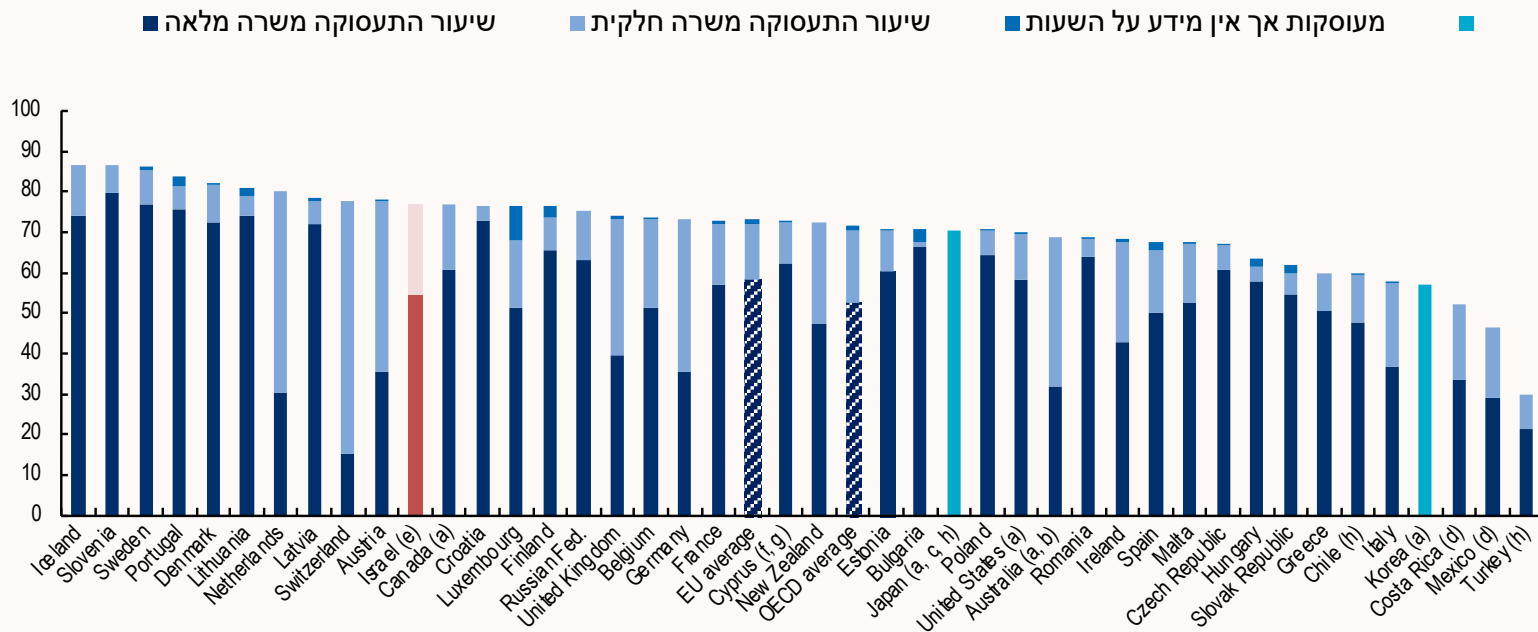
Brewer, M., Cattan, S., Crawford, C. and Rabe, B., 2022. Does more free childcare help parents work more?. *Labour Economics*, 74, p.102100.

Halim, D., Perova, E. and Reynolds, S., 2021. Childcare and mothers' labor market outcomes in lower-and middle-income countries.

שיעור התעסוקה של אימהות בישראל עם לפחות ילד אחד בגילאים 0-14 בין הגבוהות במדינות ה-OECD ועומד על 77%.

- התוספת לתעסוקה כתוצאה מחינוך אוניברסלי עלולה להיות קטנה מאוד

שיעורי תעסוקה (%) לנשים (בני 15-64) עם ילד אחד לפחות בגילאי 0-14, לפי סטטוס חלקי/משרה מלאה

הערה: עבודה במשרה חלקית מוגדרת כשעות עבודה שבועיות רגילות של פחות מ-30 שעות שבועיות בעבודה הראשית, והעסקה מלאה כרגיל שעות עבודה שבועיות של 30 ומעלה בשבוע בעבודה העיקרית. ההגדרות המדויקות שונות עבור מדינות מסוימות. עבור אוסטרליה, עובדים במשרה חלקית הם אלה שבדרך כלל עובדים פחות מ-35 שעות שבועיות (בכל המשרות) ועשו זאת במהלך שבוע ההתייחסות, או שלא היו בעבודה בשבוע הייחוס; עבור צ'ילה וקוסטה ריקה, ההבחנה בין עבודה במשרה חלקית למשרה מלאה מבוססת על שעות עבודה בפועל בעבודה הראשית בשבוע הקודם, ולא על שעות עבודה שבועיות רגילות בעבודה הראשית; עבור ישראל, משרה חלקית מוגדרת כשעות עבודה בפועל הנמוכות מ-35 שעות בשבוע ההתייחסות לסקר; עבור מקסיקו, עבודה במשרה חלקית מוגדרת כשעות עבודה שבועיות של פחות מ-35 שעות שבועיות; עבור שווייץ, עבודה במשרה חלקית מוגדרת על בסיס התפיסה של המשיב עצמו לגבי עבודתו העיקרית. עם זאת, שעות שבועיות ממוצעות בשיעור של 90% או יותר מהתקן התעסוקתי נחשבות למשרה מלאה. במדינות מסוימות (אלה שעבורן המידע מגיע מה- EU-LFS בתוספת ארצות הברית) אפשר לאנשים לדווח שאין להם שעות קבועות רגילות בעבודה הראשית שלהם. כאשר זה המקרה, שעות העבודה בפועל של הפרט בעבודתו העיקרית במהלך שבוע ההתייחסות של הסקר משמשות במקום שעות העבודה השבועיות הרגילות שלו. עבור מדינות מסוימות בשנים מסוימות, גודל המדגם יכול להיות קטן. הערכות המבוססות על פחות מ-50 מקרים הוסרו.

מחקרים מראים השפעה חיובית של חינוך אוניברסלי לגיל הרך על שיעור ההתעסוקה של אמהות. באילו מקרים ההשפעה היא חזקה יותר?

➤ בקרב אמהות עם ילדים קטנים מ-3

➤ במדינות עם רמות תעסוקה נמוכות של נשים [ישראל]

➤ **במדינות עם השתתפות נמוכה של ילדים במסגרות גיל הרך הפרטיות [ישראל]**

➤ בקרב אמהות במצב סוציו אקונומי נמוך [ישראל]

➤ במדינות בהן השקפות בעניין טיפול בילדים פחות מסורתיות [ישראל]

➤ במסגרות פתוחות יום שלם

➤ במדינות בהן סיוע של הרווחה מועט יותר

➤ במדינות עם ביקוש גבוה יותר לנשים עובדות

.Cattan, S., 2016. Can universal preschool increase the labor supply of mothers?. *IZA World of Labor*

[מקורות:](#)

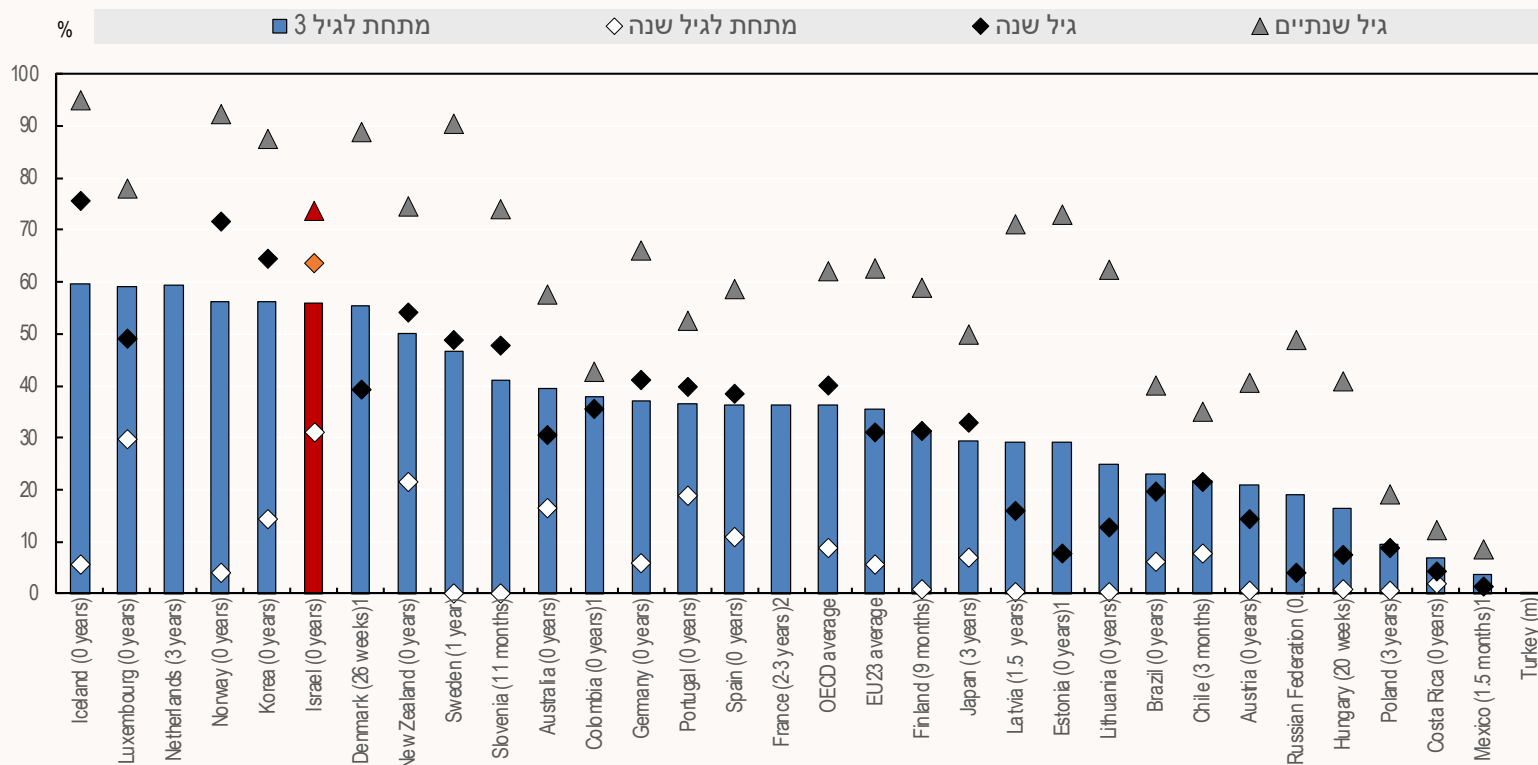
Morrissey, T.W., 2017. Child care and parent labor force participation: a review of the research literature. *Review of Economics of the Household*, 15(1), pp.1-24..

Brewer, M., Cattan, S., Crawford, C. and Rabe, B., 2022. Does more free childcare help parents work more?. *Labour Economics*, 74, p.102100.

Halim, D., Perova, E. and Reynolds, S., 2021. Childcare and mothers' labor market outcomes in lower-and middle-income countries.

שיעורי ההרשמה של ילדים מתחת לגיל 3 בישראל בין הגבוהים במדינות ה-OECD.

שיעורי ההרשמה של ילדים מתחת לגיל 3 בחינוך וטיפול לגיל הרך, לפי גיל (2017)

הערה: גיל 1 כולל גם ילדים מתחת לגיל 1. המדינות מדורגות בסדר יורד של שיעורי ההרשמה ב- ISCED 0 ילדים מתחת לגיל 3.

מחקרים מראים השפעה חיובית של חינוך אוניברסלי לגיל הרך על שיעור ההתעסוקה של אמהות. באילו מקרים ההשפעה היא חזקה יותר?

- בקרב אמהות עם ילדים קטנים מ-3
- במדינות עם רמות תעסוקה נמוכות של נשים [\[ישראל\]](#)
- במדינות עם השתתפות נמוכה של ילדים במסגרות גיל הרך הפרטיות [\[ישראל\]](#)
- בקרב אמהות במצב סוציו אקונומי נמוך [\[ישראל\]](#)
- במדינות בהן השקפות בעניין טיפול בילדים פחות מסורתיות [\[ישראל\]](#)
- במסגרות פתוחות יום שלם
- במדינות בהן סיוע של הרווחה מועט יותר
- במדינות עם ביקוש גבוה יותר לנשים עובדות

.Cattan, S., 2016. Can universal preschool increase the labor supply of mothers?. *IZA World of Labor*

[מקורות:](#)

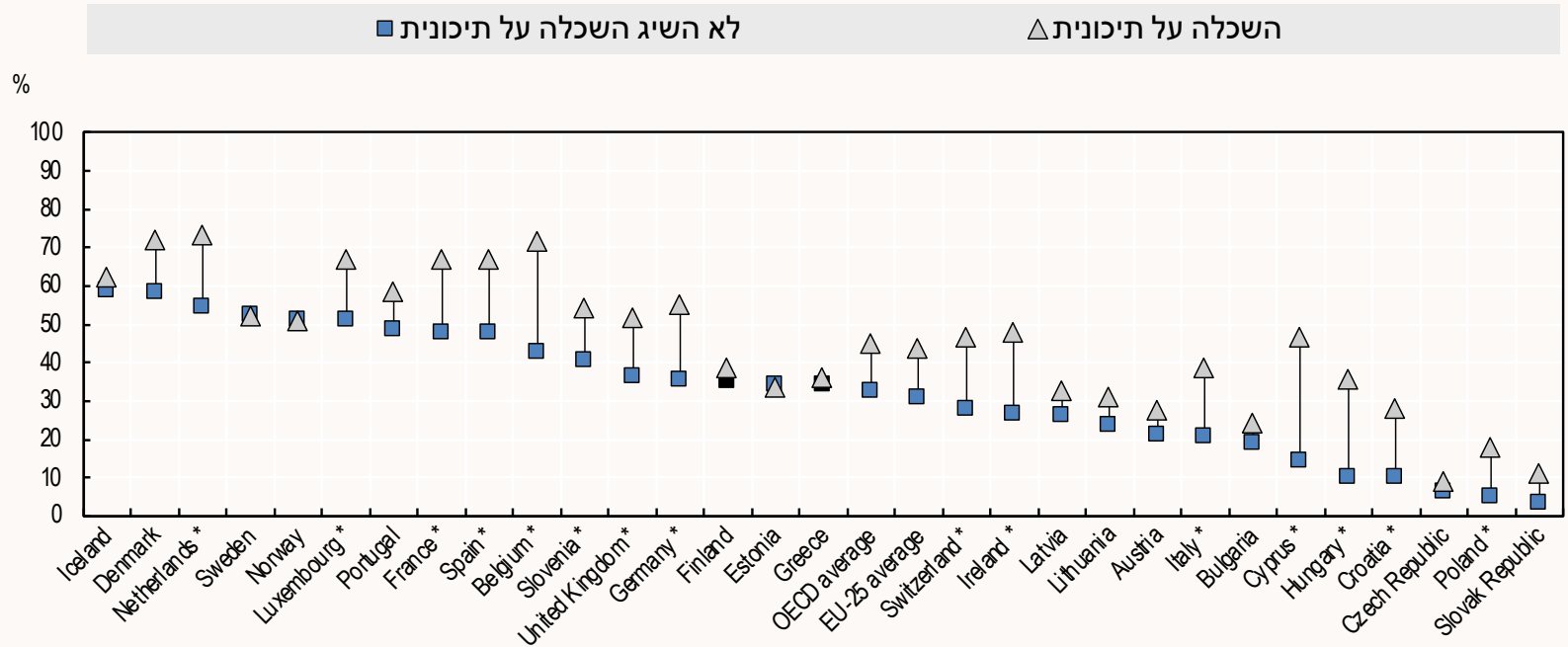
Morrissey, T.W., 2017. Child care and parent labor force participation: a review of the research literature. *Review of Economics of the Household*, 15(1), pp.1-24..

Brewer, M., Cattan, S., Crawford, C. and Rabe, B., 2022. Does more free childcare help parents work more?. *Labour Economics*, 74, p.102100.

Halim, D., Perova, E. and Reynolds, S., 2021. Childcare and mothers' labor market outcomes in lower-and middle-income countries.

הרישום למסגרות טיפול בגיל הרך מתחת לגיל 3 עולה עם השכלת האם.

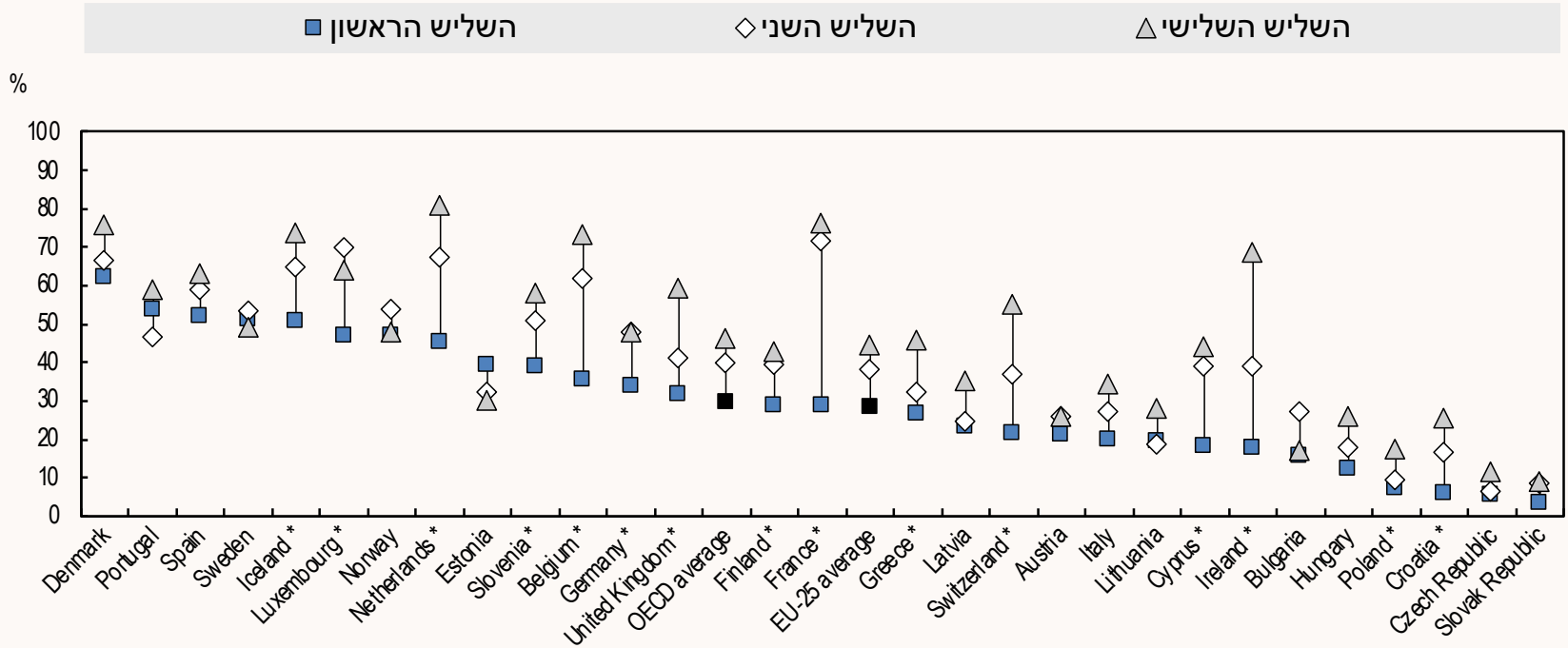
שיעורי ההרשמה לחינוך וטיפול לגיל הרך לפי השכלת האם, ילדים בני 0 עד 2, 2019

הערה: הנתונים עבור איסלנד ובריטניה מתייחסים לשנת 2018. הנתונים מתייחסים לילדים המשתמשים במרכז שירותים (למשל משפחתונים או מעונות יום וגני ילדים, ציבוריים ופרטיים כאחד), מעונות יום משפחתיים מסודרים ושירותי טיפול הניתנים על ידי איש מקצוע (בתשלום) מטפלות, ללא קשר לשאלה אם השירות רשום או לא מוכר של. שימו לב, עבור מדינות רבות, זהו מקור והגדרה שונים לזו המשמשת בתרשים, ולמרות שברוב המקרים שני המקורות מייצרים תוצאות דומות, עבור מדינות מסוימות ההערכות לגבי ההרשמה הכוללת עשויות להיות שונות. רמת ההשכלה של האם מבוססת על השאלה אם אמו המדווחת של הילד השיגה השכלה על תיכונית או לא (רמת ההשכלה הגבוהה ביותר שהושגה ב- SCED 2011 ורמות 5-8). רמת ההשכלה של ראש משק הבית משמשת אם אין אם במשק הבית, ולאחר מכן של האב (או ראש משק הבית) אם אין אמה או נקבה במשק הבית. במדינות המסומנות ב-*, ההבדלים בין הקבוצות מובהקים סטטיסטית ב- $p < 0.05$.

הרישום למסגרות טיפול בגיל הרך מתחת לגיל 3 עולה עם הכנסת ההורים.

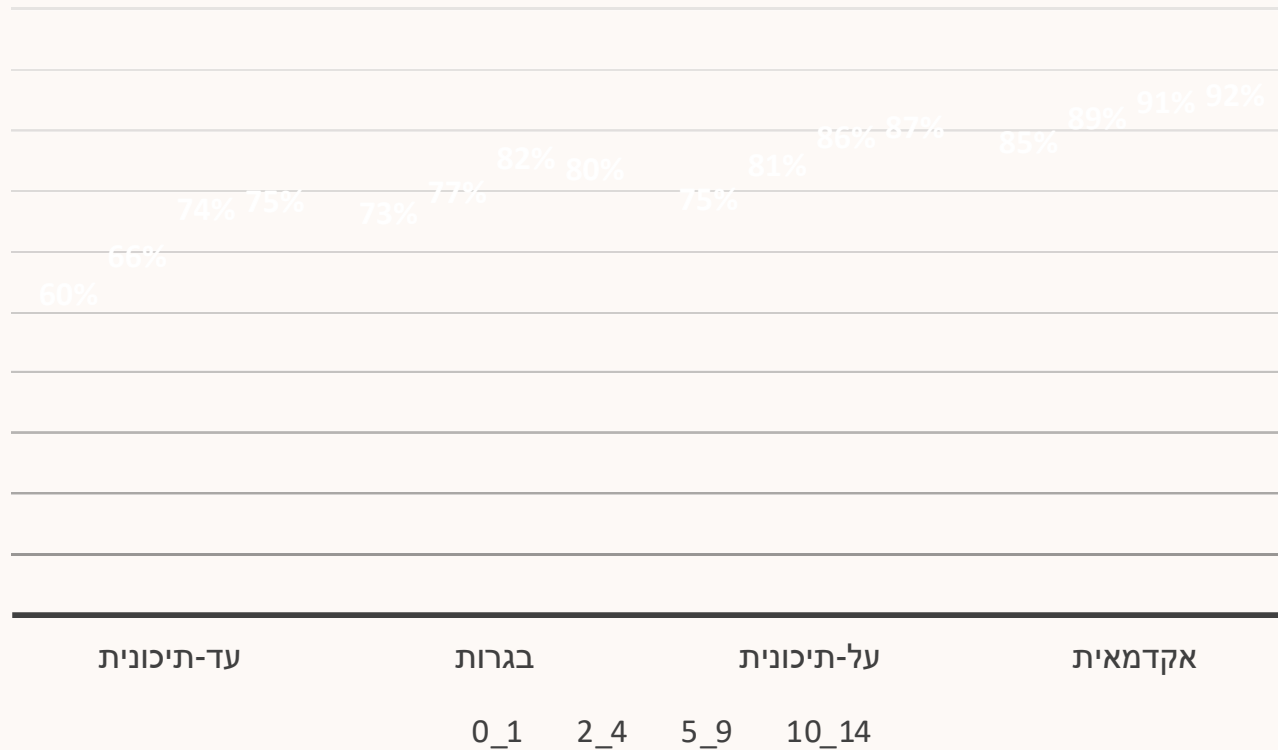
שיעורי ההרשמה לחינוך וטיפול לגיל הרך לפי הכנסה, ילדים בני 0 עד 2, 2019

הערה: הנתונים עבור איסלנד, ליטא ובריטניה מתייחסים לשנת 2018. הנתונים הם הערכות OECD המבוססות על מידע מ-EU-SILC הנתונים מתייחסים לילדים המשתמשים בשירותים מבוססי מרכז (כגון משפחתונים או מעונות יום וגני ילדים, ציבוריים ופרטיים כאחד), מעונות יום משפחתיים מסודרים ושירותי טיפול הניתנים על ידי מטפלות מקצועיות (בתשלום). שלישי הכנסה פנויה שקולה מחושבים באמצעות ההכנסה הפנויה (לאחר מס והעברה) של משק הבית בו חי הילד - בהשוואה לפי סולם השורש הריבועי, כדי לקחת בחשבון את השפעת גודל המשפחה על רמת החיים של משק הבית - ומבוססים על ההכנסה הפנויה המשווה של ילדים בני פחות מ-12 או שווה ל-12. במדינות המסומנות ב-*, ההבדלים בין הקבוצות מובהקים סטטיסטית ב- $p < 0.05$.

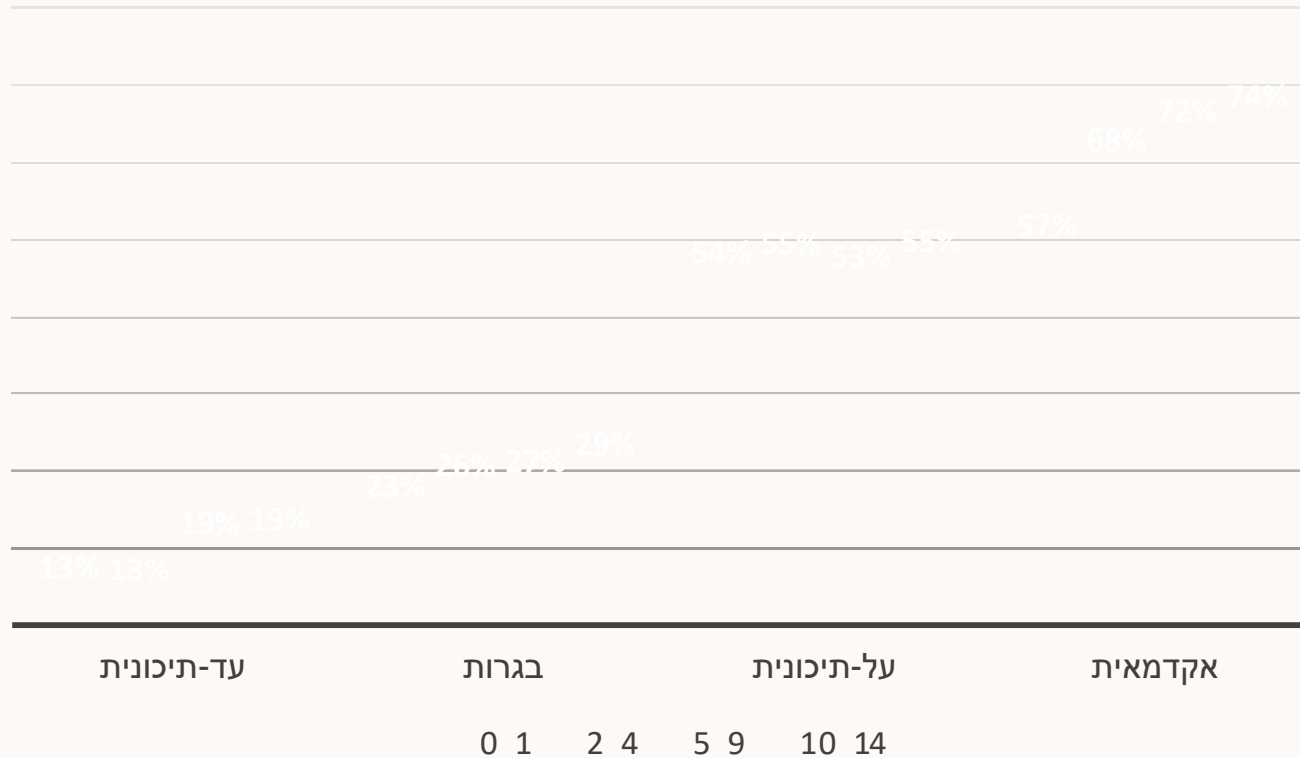
החינוך האוניברסלי מתחת לגיל 3 עלול להגדיל תעסוקה של אימהות יהודיות עם השכלה תיכונית ומטה

שיעורי האמהות היהודיות (לא חרדיות) בכוח העבודה לפי השכלה והגיל של הילד הקטן 2021

החינוך האוניברסלי מתחת לגיל 3 עלול להגדיל תעסוקה של אימהות ערביות משכילות ולא משכילות

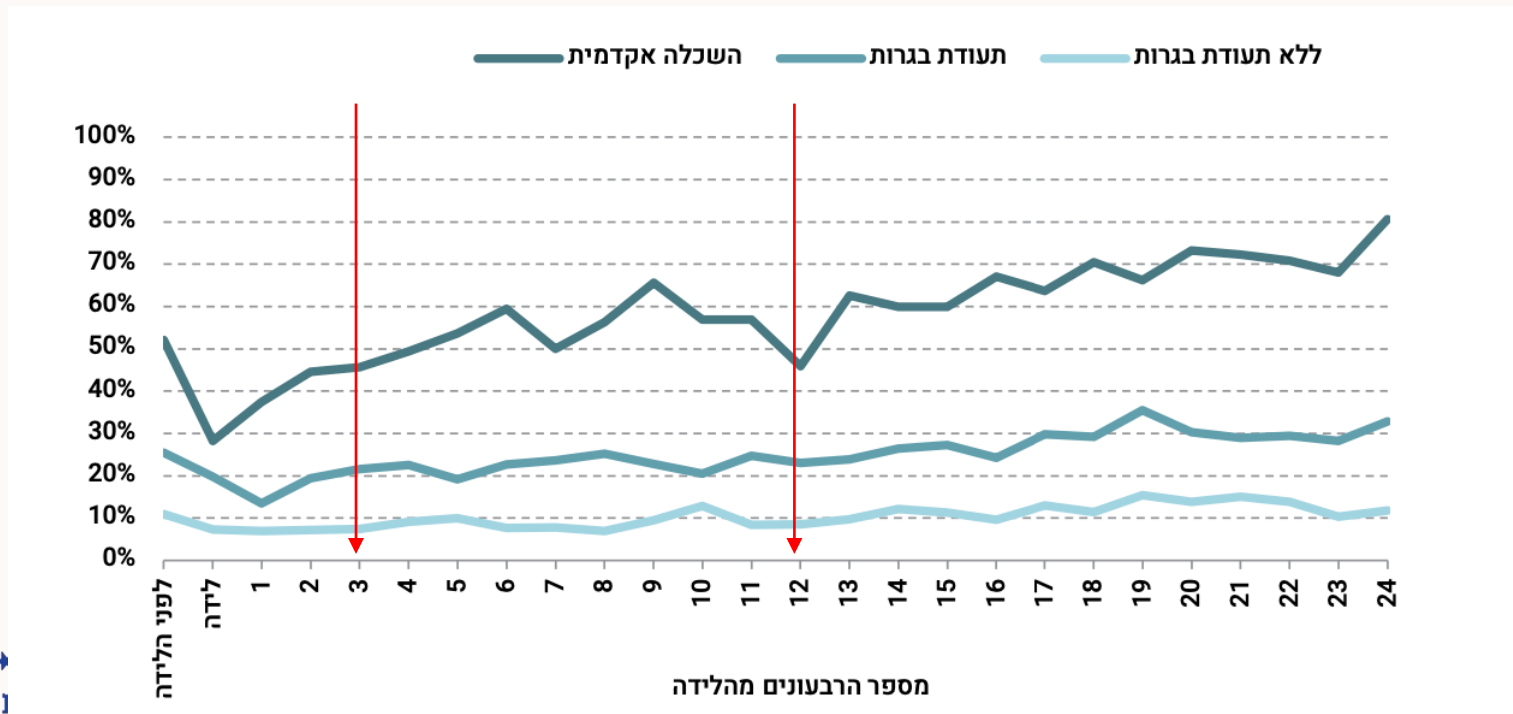
שיעורי תעסוקה אימהות ערביות לפי השכלה והגיל של הילד הקטן 2021

האם מסורתיות היא החסם להגדלת התעסוקה - אימהות ערביות?

- התעסוקה של אימהות ערביות ללא תעודת בגרות עומדת על כ-10% ולא משתנה עם גיל הילד. חסם של מסורתיות?
- התעסוקה של אימהות עם השכלה תיכונית והשכלה גבוהה עולות ב-10 ו-20 נקודות האחוז בהתאמה כאשר ילדיהם גדלים ונכנסים למסגרות.
- **חינוך חינם עד גיל 3 עשוי להגדיל תעסוקה בקרב נשים ערביות משכילות ולא משכילות**

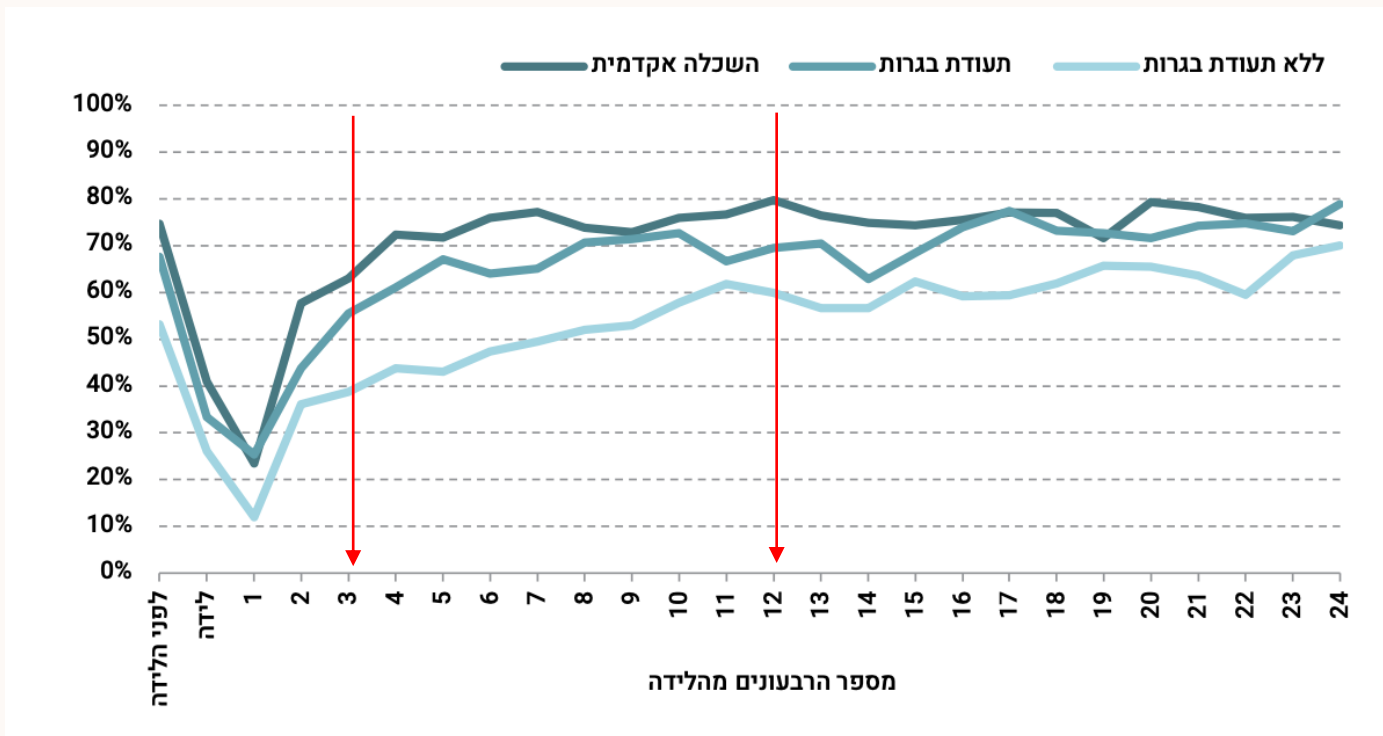
שיעורי התעסוקה בקרב אימהות ערביות, לפי מספר הרבעונים מהלידה ורמת ההשכלה

האם מסורתיות היא החסם להגדלת התעסוקה - אימהות יהודיות (לא חרדיות)?

- אימהות יהודיות (לא חרדיות) עם תעודת בגרות ומעלה חוזרות לעבודה עם תום חופשת לידה ואין הרבה השפעה על תעסוקתן כאשר הילדים גדלים ונכנסים למסגרות
- אימהות יהודיות עם השכלה מתחת לתיכונית חוזרות לתעסוקה בצורה הדרגתית ולמדיניות אוניברסלית מתחת לגיל 3 עשויה להיות השפעה חיובית על תעסוקתן.

שיעורי התעסוקה בקרב אימהות יהודיות (לא חרדיות), לפי מספר הרבעונים מהלידה ורמת ההשכלה

חינוך לגיל הרך (מתחת לגיל 3) - תעסוקה

ממצאים	סוג ההתערבות	מדגם	מחבר
<p>בקרבת אימהות שיש להם בן זוג:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ גמישות ההשתתפות בכוח העבודה ביחס לשימוש בטיפול בילדים שווה ל-0.32. כלומר על כל 10 ילדים שנכנסים למסגרת גיל הרך 3 אימהות מצטרפות למעגל העבודה. ✓ ישנה השפעה חיובית משמעותית על הכנסה מעבודה ותעסוקה במשרה מלאה ✓ אין השפעה על היצע עבודה של גברים ✓ למרות הגידול בהכנסות רק 6% מסך ההוצאה של הממשלה על ילדים אלה תהיה מגידול במסים מתעסוקה של אותן הנשים. כאשר מוסיפים תשלומי ההורים – 39% מסך ההוצאות מכוסות. ✓ התוצאות יציבות 1-3 שנים לאחר התערבות <p>בקרבת אימהות חד הוריות:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ התוצאות לא עקביות ולא מובהקות 	<p>הרחבה בחינוך אוניברסלי בשנת 2002</p>	<p>נתונים אדמיניסטרטיביים עבור ילדים בני שנתיים – בשנים 2002-2008</p>	<p>Andersen and Havenes 2019 Norway</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ הרישום למסגרות גדל ב-14.7 נקודות האחוז. גמישות השימוש בטיפול בילדים ביחס למחירו של 0.58. ✓ השתתפות בכוח העבודה עלתה ב-7.7 נקודות האחוז. גמישות העבודה של האם ביחס לעלויות טיפול בילדים של 0.236. ✓ ממוצע שבועות העבודה עלו ב-3.5. גמישות של שבועות עבודה עם ביחס למחירי טיפול בילדים של 0.217. ✓ רק 40% מתוך ההוצאות הממשלתיות יהיו מכוסות על ידי המסים והשתתפות ההורים. 	<p>חינוך אוניברסלי לילדים בגילאים 0-4 בקוויבק בשנת 1997</p>	<p>ילדים בגילאים 0-4 במשפחות עם שני הורים</p>	<p>Baker et al 2008 Canada</p>

חינוך לגיל הרך (מתחת לגיל 3) - תעסוקה

ממצאים	סוג ההתערבות	מדגם	מחבר
<p>✓ בקרב אימהות שיש להם בן זוג: אין השפעה מובהקת</p> <p>✓ בקרב אימהות חד הוריות: כאם חד הורית נכנסת לעבודה עבור כל ארבעה ילדים בני שנתיים שרשומים למסגרת בגיל שנתיים.</p>			<p>Goux and Maurin (2010)</p> <p>France</p>
<p>השפעות של 5-7 נקודות אחוז על ההשתתפות בעבודה של אמהות ושל 4.5-6.2 נקודות אחוז על התעסוקה.</p>	<p>רפורמה ב-2003 של חינוך אוניברסלי אשר הרחיבה את הגישה לטיפול ילדים מסובסד לבני שנתיים</p>	<p>אימהות לילדים בני שנתיים בין 2009 ל-2011 מתוך סקר כוח אדם.</p>	<p>Carta and Rizzica 2018</p> <p>Italy</p>
<p>✓ עלייה של נקודת אחוז בשיעור הכיסוי מניבה עלייה של כ-0.18 נקודות אחוז בשיעור התעסוקה של נשים עם ילד אחד לפחות מתחת לגיל 3. לכל 100 מקומות במסגרות טיפול כ-18 נוספים נשים יצטרפו למעגל העובדים.</p>	<p>בשנת 2003 היה גידול בזמינות מסגרות טיפול אוניברסלי לילדים מתחת לגיל 3</p>	<p>אימהות לילדים מתחת לגיל 3 בין השנים 2005-2009</p>	<p>Dujardin et al 2018</p> <p>Belgium (Wallonia)</p>

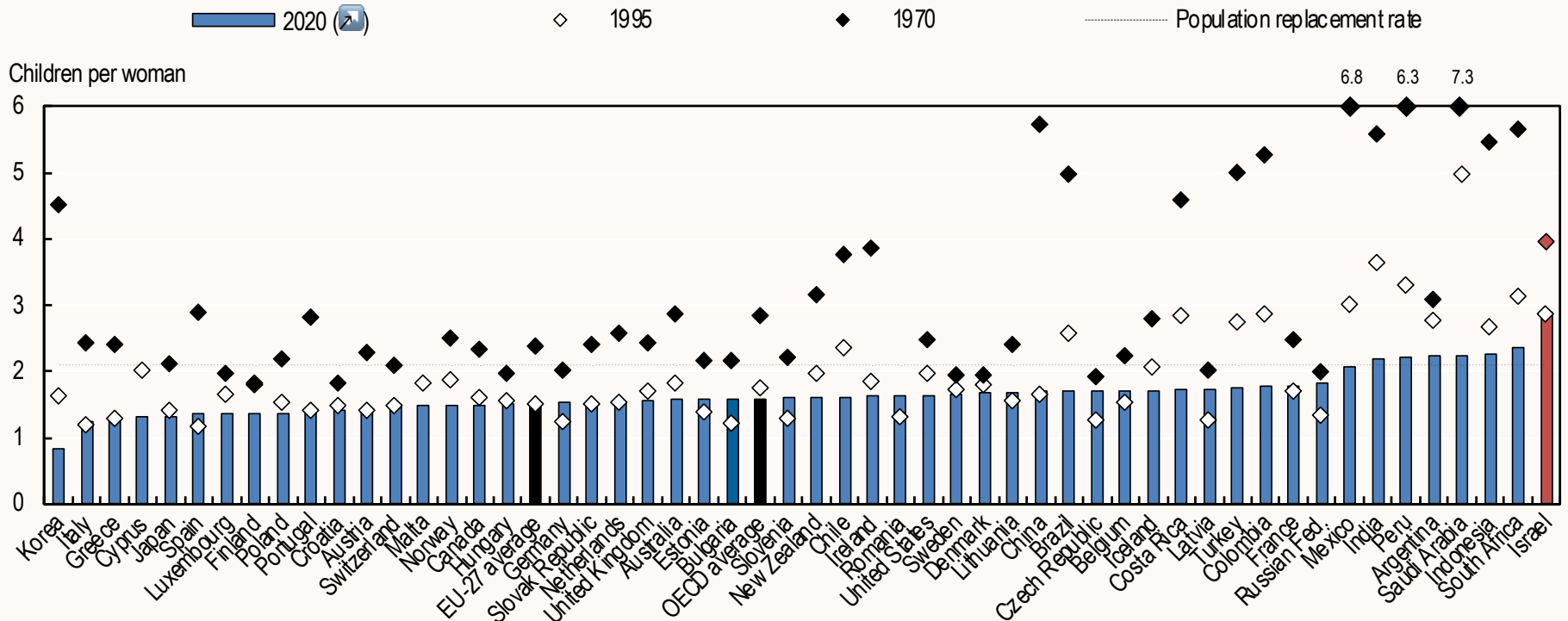
חינוך לגיל הרך (מתחת לגיל 3) - תעסוקה

ממצאים	סוג ההתערבות	מדגם	מחבר
<p>לכל הילדים:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ יותר ילדים נכנסו למסגרות לגני ילדים (0-2) – גידול של 12 נקודות האחוז. ✓ לא היתה השפעה מובהקת על ההשתתפות של אימהות לילדים 0-2 בכוח העבודה ✓ לא היתה השפעה מובהקת על שעות העבודה <p>הטרוגניות לפי הכנסה, השכלת האם, תעסוקה:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ אימהות עובדות הגדילו רישום בב-20 נקודות האחוז, אימהות שלא עובדות בכ-7 נקודות האחוז ✓ עדיין אין השפעה מובהקת של הרפורמה על השתתפות ושעות עבודה של האימהות 	<p>רפורמה של חינוך אוניברסלי לכל הילדים בין 0-2 בשנת 2012</p>	<p>משפחות עם ילדים הכי צעירים בגילאים 0-2 בשנים 2009 ל-2012</p>	<p>WookLee 2016</p> <p>South Korea</p>

הילודה בישראל היא בין גבוהות בעולם

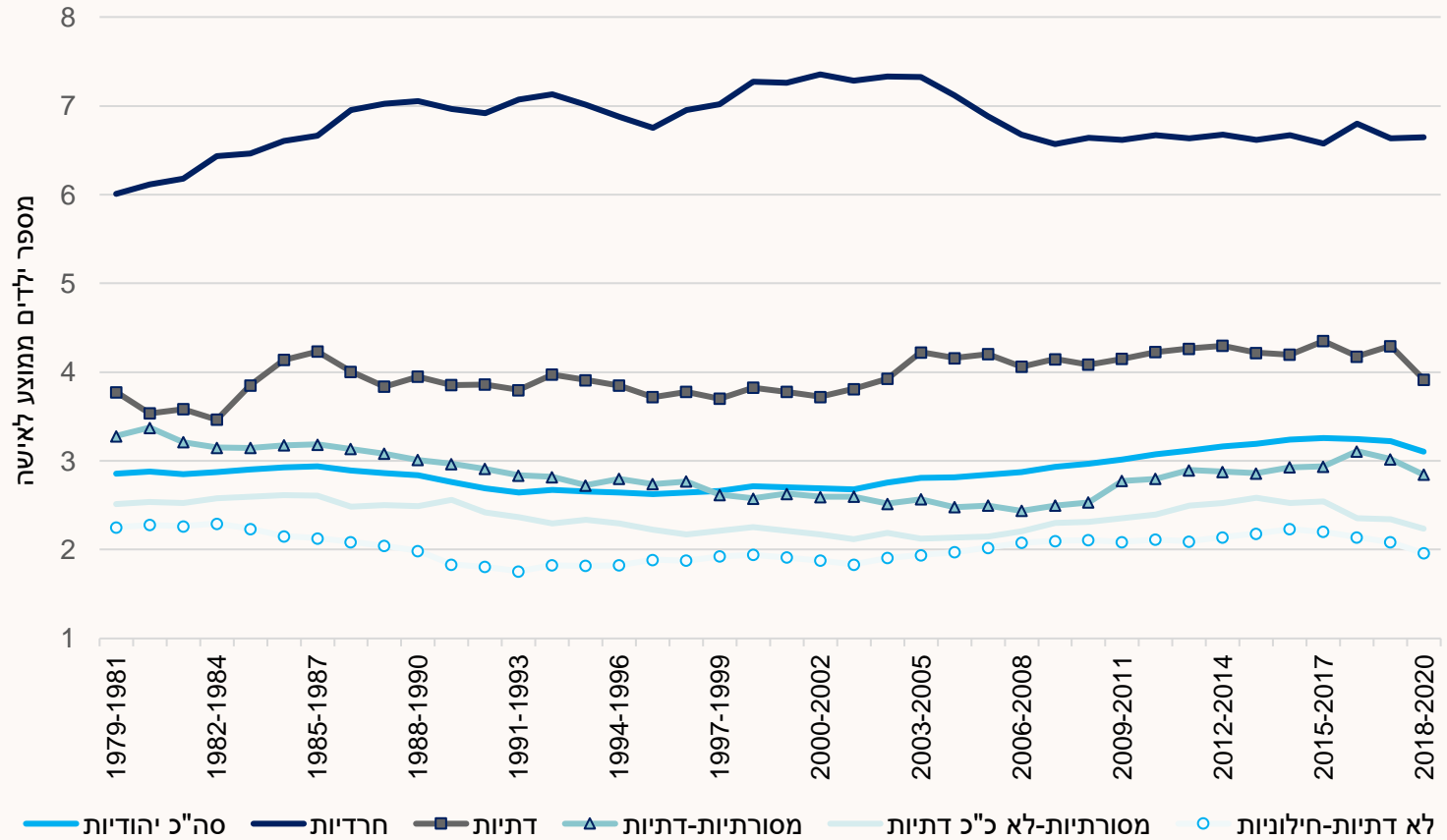
מספר ילדים ממוצע שנולדו לאישה במהלך החיים בהתחשב בשיעורי הפריון הנוכחיים הספציפיים לגיל

הערה: בהנחה שאין תמותה של נשים במהלך שנות הרבייה

בקרב נשים יהודיות הפריון יורד עם רמת הדתיות, כך בקרב נשים חרדיות הפריון שווה ל-6.67 כאשר בקרב נשים חילוניות 1.96 ב-2020

שיעור פריון כולל בקרב יהודיות לפי מידת הדתיות של האם, 1979-2020

המחקרים מראים כי:

- המסגרות האוניברסליות של חינוך לגיל הרך באיכות גבוהה משפרות במיוחד את הכישורים של הילדים ממעמד הסוציו אקונומי נמוך.
- **המסגרות באיכות נמוכה פוגעות במיוחד בילדים במעמד הסוציו אקונומי גבוהה**

המנגנון:

➤ כאשר ההורים מחליפים את הטיפול הילד באחרים, יש להבין האם זה גורם להגדלה או ירידה במשאבים נטו שהילדים מקבלים? זה תלוי באיכות הטיפול בילדים בבית מול האיכות המסגרת האלטרנטיבית. למשפחה בעלת משאבים דלים יהיה קשה מאוד להתחרות עם המסגרת הטיפול האיכותית... עם זאת גם למסגרת איכותית קשה להתחרות עם היחס אחד על אחד של האם משכילה בשנה הראשונה לחיי הילד.

Dietrichson, J., Lykke Kristiansen, I. and Viinholt, B.A., 2020. Universal preschool programs and long-term child outcomes: A systematic review. *Journal of Economic Surveys*, 34(5), pp.1007-1043.

van Huizen, T. and Plantenga, J., 2018. Do children benefit from universal early childhood education and care? A meta-analysis of evidence from natural experiments. *Economics of Education Review*, 66, pp.206-222.

Melhuish, E.C., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., Tawell, A., Slot, P., Broekhuizen, M. and Leserman, P., 2015. A review of research on the effects of early childhood education and care (ECEC) on child development.

תוכניות לגיל הרך מתחת לגיל 3 האוניברסליות

מדינה	שנת הרחבה	מסגרת/גילאים	עלות להורים	איכות
	1999	בעיקר משפחתונים כולם בגילאים 0-2	\$5 ליום בשנת 1999	מהבדיקות שנעשו בשנת 2005 רק 25% מהמסגרות קיבלו ציון טוב פלוס

quasi-experimental study :Baker etal 2019

✓ **טווח קצר:** החמרה בכישורי שפה בגיל 3 ומאפיינים הלא קגניניבים (אלימות, חרדה).
ההשפעה חזקה יותר בקרב בנים.

✓ **בטווח ארוך:** החמרה בלא קוגניטיביים נשמרת, השפעה שלילית על בריאות, שביעות רצון מהחיים ופשיעה.

Kottelenberg and Lehrer (2018)

✓ שיפור משמעותי בציונים של ילדים ממשפחות חד הוריות במיוחד אלה בעלי הכנסה נמוכה.

✓ השפעה שלילית מובהקת בקרב משפחות עם שני הורים עם הכנסה מעל חציון

Baker, M., Gruber, J. and Milligan, K., 2019. The long-run impacts of a universal child care program. *American Economic Journal: Economic Policy*, 11(3), pp.1-26.

Kottelenberg, M.J. and Lehrer, S.F., 2017. Targeted or universal coverage? Assessing heterogeneity in the effects of universal child care. *Journal of Labor Economics*, 35(3), pp.609-653.

תוכניות לגיל הרך מתחת לגיל 3 האוניברסליות

איכות	עלות להורים	מסגרת/גילאים	שנת הרחבה	מדינה
יחס מבוגר לילד 1:3, 30% עם תואר ראשון בחינוך, תוכן פדגוגי מונחה על ידי משרד החינוך, בדיקות איכות.	€149 לחודש בשנת 2021. ישנן הקלות למשפחות חלשות	גני ילדים כולם בגילאים 1-2	2002	

Dearing et al 2018

- ✓ הילדים במשפחות בעלי הכנסה נמוכה שנכנסו למסגרת בגיל 18 חודשים הצליחו ב- 89% סטיית התקן יותר במבחני שפה בגיל 3 מאלה שנשארו בבית.
- ✓ הילדים במשפחות בעלי הכנסה בינונית שנכנסו למסגרת בגיל 18 חודשים הצליחו ב- 0.31% סטיית התקן יותר במבחני שפה בגיל 3 מאלה שנשארו בבית.
- ✓ לא הייתה השפעה מובהקת בקרב ילדים במשפחות בעלי הכנסה גבוהה.
- ✓ במרבית העיריות נמצא צמום בפערי השפה בגיל 3 בין הילדים במשפחות בעלות הכנסה גבוהה לילדים מהשפחות בעלות הכנסה נמוכה בעקבות המדיניות של חינוך אוניברסלי.

Drange, N. and Havnes 2018

- ✓ ההשפעה חיובית של הרישום למסגרות בגילאים 1-2 על תוצאות מבחני השפה ומתמטיקה בגיל 7. ההשפעה חזקה במיוחד עבור ילדים הגדלים במשפחות עם הכנסה נמוכה.

Dearing, E., Zachrisson, H.D., Mykletun, A. and Toppelberg, C.O., 2018. Estimating the consequences of Norway's national scale-up of early childhood education and care (beginning in infancy) for early language skills. *Aera Open*, 4(1), p.2332858418756598.

Drange, N. and Havnes, T., 2015. Drange, Nina and Tarjei Havnes. 2018. "Child care before age two and the development of language and numeracy: Evidence from a lottery." *Journal of Labor Economics* Forthcoming

תוכניות לגיל הרך מתחת לגיל 3 האוניברסליות

מדינה	שנת הרחבה	מסגרת/גילאים	עלות להורים	איכות
	2013	בעיקר משפחתונים כולם בגילאים 1-2	0 עד 200€. יש מבחן הכנסות	1:3 to 1:6.5, הכשרה פדגוגית אם לפחות 5 רשומים, תוכן חינוכי.

- ✓ למסגרות חינוך אוניברסלי בגיל הרך (1-2) היתה השפעה חיובית על התפתחות המדדים הסוציו רגשיים, מוטוריקה, שפה ומוכנות לבית הספר במיוחד קרב בנים וילדים לאימהות פחות משכילות ומשפחות מהגרים.
- ✓ ההשפעות היו חזקות יותר במעונות בהם גודל הקבוצה היה קטן והכשרת המורים טובה יותר.